Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ!
Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare Nr. 22
Inserate mai primescŭ în Viena *Rudolfu Mosse Haasenstein & Vogler (Otto Maas), Henric Schalek, Alois Herndl M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger Anton Mezei Eckstein Bernat*; în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seriă garmondŭ pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(NUMĔRŬ DE DUMINECĂ 33)

Gazeta iese în fiă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria
Pe unŭ anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., Pe treĭ lunĭ 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 francĭ, pe treĭ lunĭ 10 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ:
la administrațiune, piața mare Nr. 22, etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șese lunĭ 5 fl., pe treĭ lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl. pe șése lunĭ 6 fl., pe treĭ lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ.
Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 182.—Anulŭ LIV. **Brașovŭ, Duminecă 18 (30) Augustŭ.** **1891.**

Brașovŭ, 17 Augustŭ v.

„Are țéra voiă sĕ serbeze o sĕrbătóre? De ce sĕ se bucure ea?“

Acésta întrebare și-o puse una din foile marĭ oposiționale ungurescĭ („P. Naplo“) carĭ câte odată când vĕdŭ, că nu potŭ eși la cale cu una séu cu alta, vorbescŭ mai sincerŭ și fără înfrumsețare despre adevĕrata stare a lucrurilorŭ sub vestita ocârmuire unguréscă; iși puse întrebarea în diua de Sf. Stefanŭ, care prin lege a fostŭ de rêndulŭ acesta impusă ca di de repausŭ tuturorŭ locuitorilorŭ din Ardealŭ și țéra unguréscă.

Sf. Stefanŭ, întâiulŭ rege unguréscŭ, în a cărui amintire s'a ordonatŭ acelŭ repausŭ la 20 l. c. s'ar minuna, când ar eși adĭ din grópă și ar vedé, că după aprópe o miiă de anĭ, cei ce guvernéză astădĭ regatulŭ fundatŭ de elŭ, s'au lăpĕdatŭ cu totulŭ de principiile liberale, ce le-a fostŭ proclamatŭ și le-a lăsatŭ moștenire elŭ, dicêndŭ, că popórele trebue sĕ trăiéscă unele lângă altele în pace, fiă-care cu limba și cu datinele sale strămoșescĭ.

Astădĭ ocârmuitorii stăruescŭ dimpotrivă ca sĕ fiă numai o limbă și sĕ péră deosebirile dintre popóre și sĕ se facă tóte sclave, pentru ca unii din acelŭ poporŭ, care este astădĭ la cârmă, sĕ-șĭ pótă îndestuli lăcomia după putere și stăpânire.

Ar crede omulŭ, că astădĭ, după ce cei dela putere au avutŭ atâta prilejŭ de a-șĭ sătura acéstă poftă, ei se sêmtŭ ferici-țĭ, dér nu este așa.

„Timpulŭ de față, — dice numita fóiă maghiară — este prea posomorîtŭ, decâtŭ ca sĕ putemŭ fi mulțămițĭ cu elŭ, căcĭ afară de prețurile urcate ale grânelorŭ, carĭ s'au formatŭ fără concursulŭ nostru, *nu mai e nimică, la ce amŭ puté privi cu bucuriă*“.

Nu'sŭ mulțămițĭ ei, carĭ au pânea și cuțitulŭ în mână, ce sĕ dicemŭ atuncĭ noi, carĭ, după cum stau adĭ lucrurile, resuflămŭ aerulŭ acestorŭ munțĭ și văi numai din „grația“ celorŭ dela stăpânire.

Dér sĕ lăsămŭ sĕ vorbéscă însă-șĭ fóia unguréscă:

„Din palatulŭ ministrului președinte — dice „P. Naplo“ — se deschide totdéuna o privelisce frumósă, de aceea fiă-care ministru-președinte unguréscŭ vede tóte lucrurile în lumină prietinósă și frumósă, adecă este optimistŭ. Icóna orașului Budapesta se desfășură înaintea ferestrilorŭ palatului sĕu și de aceea elŭ vorbesce de marea înaintare a Ungariei. Dér sĕ poftéscă numai d-lŭ ministru-președinte sĕ mérgă în provinciă îmbrăcândŭ alte haine. Sĕ întrebe numai de starea lucrurilorŭ. Acolo ar întêlni elŭ la stațiile drumurilorŭ de ferŭ din Ungaria de susŭ poporulŭ care emigréză din Ungaria la America; de aici ar puté deduce apoi câtŭ de bună e viéța și câtŭ e de mare fericirea la noi acasă, séu ar puté merge prin Ungaria de meadă-di și ar puté sĕ întrebe de sórtea poporului, care neavêndŭ pământurĭ slujesce ca dilerŭ, de sórtea servitorilorŭ, a cultivatorilorŭ de tutunŭ și a coloniștilorŭ, ce șĭ câștigă, ce mănâncă, cum locuescŭ, mai multe familii într'o odaiă, cum suntŭ grijițĭ copii în cătunurĭ (tanya), cum suntŭ crescuțĭ și instruițĭ, cum bântuescŭ bólele epidemice și pe ce tréptă morală stă poporulŭ nostru, atuncĭ sĕ vorbéscă de înaintare. Séu sĕ mérgă josŭ în Ardealŭ spre a studia stările sociale de acolo, îmbucătățirea țĕrii Săcuilorŭ și sărăcirea poporației sale, sleirea averei domnilorŭ maghiarĭ în castelurile, carĭ stau sĕ le cadă în capŭ, de când, pe lângă încurcătura relațiilorŭ de posesiune, au perdutŭ și regaliile pentru puține parale, ce le capĕtă, séu va puté studia cérta naționalitățilorŭ și dibacea agitațiă a Românilorŭ și va înțelege nemulțămirea, ce domnesce în totŭ Ardĕlulŭ, séu ar puté sĕ mérgă în Banatŭ și în Bacĭca, în cele mai bogate ținuturĭ ale Ungariei, nu spre a vedé esposiția din Timișóra și regularea porțiilorŭ de ferŭ, ci spre a studia administrația în comune și în comitate și spre a stêrpi corupțiunea, și elŭ s'ar simți ca Hercule în grajdurile lui Augias. Mai bine i-ar merge ministrului președinte în ținuturile de dincolo de Dunăre, unde ar audi numai plângerĭ asupra dărilorŭ celorŭ marĭ, carĭ din anŭ în anŭ se sporescŭ, dér și dincóce de Dunăre elŭ s'ar puté bucura de progresulŭ panslavismului, care este nutritŭ și ațîțatŭ dela Praga și St. Petersburg, și în contra căruia statulŭ ungarŭ n'are nicĭ o armă. Celŭ mai mare progresŭ l'ar afla elŭ de spre Viena, a căreia politică câștigă neîntreruptŭ tĕrêmŭ în Ungaria, ceea ce se póte dovedi în modŭ oficialŭ prin șematismulŭ militarŭ“.

„Décă amŭ căuta mai departe — dice fóia ungurécă — progresulŭ literarŭ nu l'amŭ afla, spiritulŭ publicŭ nu l'amŭ vedé nicăirĭ; în loculŭ lui amŭ găsi numai spiritulŭ sclaviei, care caută posturĭ. Décă însĕ privimŭ la constituția, acésta nu este o cestiune a libertății publice, ci o cestiune a mandatului de deputatŭ. Și ce e dieta? Este ea óre unŭ corpŭ legiuitorŭ? Da, este unŭ corpŭ legiuitorŭ, care nu e harnicŭ de a crea legĭ.“

Eată icóna progresului Ungariei și a Ardélului, zugrăvită de însășĭ fóia ungurécă. Punctele luminóse, ce se mai vĕdŭ în ea, arŭ peri și ele cu totulŭ și întunecime desĕvîrșită s'ar face, când amŭ lua și noi penelulŭ, ca sĕ însemnămŭ pe ea durerile și nĕcazurile nóstre, pe carĭ gazeta ungurécă numai câtŭ le-a atinsŭ cu o trăsătură.

„P. Naplo“ apeléză în fine la alegĕtorii ungurĭ, ca sĕ se gândéscă și sĕ vorbéscă acum în ajunulŭ nouĕlorŭ alegerĭ dietale.

Și décă Ungurii credŭ de lipsă a se gândi și a vorbi, ei carĭ suntŭ adĭ nația privilegiată, cu câtŭ mai multŭ nu trebue sĕ vorbimŭ și ne gândimŭ noi Românii, carĭ suntemŭ osênditĭ la rolulŭ unorŭ cetățeuĭ de a doua mână, fără drepturĭ și fără de patriă?

CRONICA POLITICĂ.

— 17 (29) Augustŭ.

— Câtŭ mai curêndŭ va apăré la Viena o broșură întitulată: **„Situațiunea de adĭ a Europei și bugetulŭ armatei austro-ungare“**. Autorulŭ acestei broșurĭ se vede, că cunósce cu de-amĕruntulŭ planurile celorŭ mai înalțĭ factorĭ politicĭ și de aceea se și dă mare însemnătate celorŭ ce le dice elŭ. Telegramele sosite dela Viena au și începutŭ sĕ împărtășéscă cuprinsulŭ acestei broșurĭ, din care amintimŭ de-ocamdată, că autorulŭ broșurei constată, cumcă *Austro-Ungaria are grabnică datorință de a-șĭ înmulți puterea armată la celŭ mai înaltŭ gradŭ posibilŭ.* Spre scopulŭ acesta autorulŭ broșurei recomandă, ca numĕrulŭ oficerilorŭ dela infanteriă sĕ se înmulțéscă cu 2000; fiă-care companiă pentru timpŭ de pace sĕ se înmulțéscă celŭ mai puținŭ cu câte-o sută de feciorĭ. Despre cavaleriă dice autorulŭ, că aceea e fórte slabă în raportŭ cu pedestrimea; deórece însĕ în privința acesteia nu se póte face o îmbunĕtățire mai mare din cause financiare, elŭ ar dori celŭ puținŭ ca sĕ se înființeze mereu remonte pentru cai, din carĭ caii dresațĭ în timpŭ de pace sĕ se dea cetățenilorŭ singuraticĭ pentru întrebuințare. Pe calea acésta regimentele în casŭ

FOILETONULŬ „GAZETEI TRANSILVANIEI“.

Rugăciune!

Părinte alŭ dreptății, privesce din 'nălțime
Spre cei ce pórtă jugulŭ din vécurĭ de amarŭ;
Trimite-le o radă din sfânta-țĭ îndurare,
In suflete slăbite revarsă 'ncuragiare
Și 'nalță érăși fruntea plecatului stejarŭ...
. . . .

Destulă fu 'njosirea, durerea fu destulă,
Și patimile órbe destulŭ nĭ-au sfâșiatŭ;
Revarsă dér, Părinte, gândirĭ înălțătóre
In sufletele nóstre de bine doritóre
Și 'n lupta pentru drepturĭ ne dă succesŭ bogatŭ!

Stîrpesce pe veciă și patima și ura,
Și poftelorŭ de glorii deșerte, fă sfîrșitŭ;
In inimile nóstre, Părinte, fă sĕ bată
Iubirea de jertfire și dragostea curată
De némulŭ, ce atâtea desastre-a suferitŭ!

Alungă ignoranța, 'ntunericulŭ alungă,
Și certurilorŭ triste le pune unŭ hotarŭ;
Vai, certurile-omóră și pace și unire,
In locŭ de luminare ele aducŭ orbire
Și vechilorŭ amarurĭ adaugă nou amarŭ.

Trimite, o, Părinte, a 'nțelepciunii radă
In inimile nóstre, și cu cerescu-țĭ scutŭ
Indréptă-ne pe calea isbêndei norocósă
Și fă sĕ ne rĕsară o di mai luminósă
Căcĭ noptĭ în suferințe destule amŭ avutŭ.

Destulă turburare în suflete gustat'amŭ,
Abaterile nóstre destulŭ ne-au sfărîmatŭ;
E timpulŭ ca pe rana, ce sângeră și dóre
Sĕ punemŭ doftoriă curêndŭ vindecătóre,
Vai, rana desbinării destulŭ a sângeratŭ!

Pe calea armoniei sĕ mergemŭ dér de-acuma,
Cârmacĭ sĕ fimŭ cu toții, și toțĭ ocârmuițĭ;
In mințĭ cu înțelesulŭ, în inimĭ cu iubirea
De némŭ și de moșiă, sĕ începemŭ decĭ zidirea
Palatului în care tră i-vom fericițĭ.....

Părinte alŭ dreptății, privesce din 'nălțime
Spre cei ce pórtă jugulŭ din vécurĭ de amarŭ;
Trimite-le o radă din sfânta-țĭ îndurare
In suflete slăbite revarsă 'ncuragiare
Și 'nalță érăși fruntea plecatului stejarŭ!

Seghedina, 24 Augustŭ 1891.

Traian H. Popu.

Stejarulŭ din Borzeșcĭ.*)

Legendă istorică.

A fostŭ odată unŭ timpŭ pe când Molna și Prutulŭ nu făceau hotarŭ între trei țĕrĭ surorĭ, pe când bourulŭ moldovenescŭ era singurŭ stăpânŭ pe o țéră largă, îndemânatică, locuită de unŭ poporŭ agerŭ și dreptŭ pămêntênŭ. De pe atuncĭ decĭ și păn' în dilele nóstre, rĕmas'a vorba din tată'n fiu, cumcă unŭ jocŭ de copii se încinsese odinióră pe șesulŭ Trotușului, nu departe de satulŭ Borzeșcii, sub unŭ sóre frumosŭ de primăvéră. In două taberĭ era despărțită céta copiilorŭ: una înfățișa tabăra Tătarilorŭ sub comanda lui Gheorghie, unŭ copilandru cu plete negre și cu ochĭ de mure, iute și neastâmpăratŭ ca și Trotușulŭ ce se prăvale dela munțĭ; cealaltă era tabăra Moldovenilorŭ sub comanda lui Stefanŭ, unŭ copilandru cu plete blonde, cu ochĭ albastri gânditorĭ și cu inimă cutezătóre. Celŭ întêiu era fiu de țĕranŭ, celŭ alŭ doilea fŭ de Domnŭ.

*) Moșia Borzescii este proprietatea d-nei Maria Catargi fiica lui Vasile Alecsandri, ér legenda mi-a fostŭ istorisită de însușĭ Alecsandri.

de mobilisare ar puté sĕ aibă la disposițiune mulțime de cai de reservă și arŭ puté păși pe câmpulŭ de luptă cu unŭ numĕrŭ suficientŭ de cai dresațĭ pentru rĕsboiu. Câtŭ pentru artileriă, autorulŭ recomandă, ca cele 42 baterii de reservă de acum sĕ se întregéscă cu baterii de câte patru tunurĭ, ér artileriei de fortărețe sĕ i-se dea în celŭ mai scurtŭ timpŭ o desvoltare mai mare. In ce privesce transportulŭ și aprovisionarea cu mâncare, autorulŭ broșurei arată, câtŭ de greu este a aprovisiona armata cu pâne și carne próspetă. De aceea elŭ recomandă sĕ se pună mare pondŭ pe conservele de carne și cere sé se înființeze mereu fabrice și deposite pentru conserve de carne. Pentru ca sĕ se pótă face tóte aceste și alte inovațiunĭ, pe carĭ le cere elŭ, autorulŭ șĭ-a făcutŭ socotéla, că *cheltuelile armatei trebue sĕ se imulțéscă în totalŭ cu vre-o 16—18 milióne de florinĭ la anŭ.* Autorulŭ broșurei adaugă, că elŭ s'a mărginitŭ numai la cele mai neapĕratŭ trebuinciόse. Legea pentru armată trebue la totŭ casulŭ sĕ se schimbe astfeliu, ca sĕ pótă obliga la serviciulŭ militarŭ masse mai marĭ de tinerĭ.

Fiindcă e generală credința, că autorulŭ acestei broșurĭ e o persónă înaltă, planurile desfășurate de elŭ deștéptă îngrijirĭ și suntŭ luate în considerațiune cu atâtŭ mai seriósă, cu câtŭ scirile sosite din afară au începutŭ sĕ devină în timpulŭ din urmă din ḑi în ḑi mai neliniștitóre.

— Impĕratulŭ *Franciscŭ Iosifŭ* va visita **esposițiunea din Praga** în ḑiua de 26 Septemvrie. Spre scopulŭ acesta se facŭ marĭ pregătirĭ în Praga. Guvernulŭ Boemiei, principele George *Lobkovitz*, a datŭ o proclamațiune tuturorŭ representanțelorŭ cercuale, în care învită ca sĕ ia parte prin președinții lorŭ la audiența festivă din castelulŭ din Praga, ce se va ține în 27 Septemvre. Comisiunea țerii a hotărîtŭ, ca din incidentulŭ acesta sĕ se dea representațiunĭ teatrale în limba germană și cehică.

— S'au supĕratŭ Jidanii toțĭ, căcĭ talmudulŭ lorŭ le poruncesce sĕ serbeze ḑiua Sâmbetei, în timpŭ ce legea pentru **rĕpausulŭ de Dumineca** le poruncesce sĕ serbeze ḑiua Duminecei. De aci s'a iscatŭ pricina, căcĭ décă Sâmbăta-i sĕrbătóre, Dumineca-i sĕrbătóre, apoi unde e „geșeftulŭ?" Decĭ s'au sfătuitŭ Jidanii, ca pe ministrulŭ Szapary sĕ lŭ facă, ca sĕ desfacă ce a făcutŭ. S'au adunatŭ în ḑiua de 26 Augustŭ la unŭ sfatŭ mare în Budapesta, la care au luatŭ parte ca la 300 de delegațĭ din tóte unghiurile Palestinei ungurescĭ. Marele soborŭ alŭ Jidanilorŭ a hotărîtŭ sĕ se adreseze ministrului de comerciu Gavrilŭ Baross unŭ memorandŭ în care, în numele a 200 de mii de Jidanĭ de sub aripele guvernului ungurescŭ și în numele celei mai intime frățietățĭ, ce esistă între aceștĭ fii ai lui Israilŭ și între urmașii lui Arpad, sĕ'lŭ róge și sĕ'lŭ conjure, ca sĕ mijlocéscă o ușurință pentru némulŭ jidovescŭ și legea pentru rĕpausulŭ de Dumineca sĕ nu o facă obligătóre și pentru Jidanii ortodocșĭ, deórece acestora le este de ajunsŭ sĕ serbeze ḑiua Sâmbetei. Pentru ca Jidanii sĕ fiă mai sigurĭ de isbândă, au vorbitŭ încă și ungauresce în adunare. Acum miniștrii ungurescĭ vorŭ fi silițĭ séu sĕ deslege pe Jidanĭ dela ținerea Duminecilorŭ, și în acestŭ casŭ planulŭ de-a introduce o uniformitate în sĕrbarea Duminecilorŭ rĕmâne nerealisatŭ, — séu vorŭ trebui sĕ se lapede ei înși-șĭ de ḑiua Duminecei și împreună cu frații lorŭ sĕ serbeze ḑiua Sâmbetei. Frații trebue sĕ îngădue unii altora, căcĭ altmintrelea nu potŭ trăi laolaltă.

— In 25 Augustŭ a sositŭ din Dalmația óspeți în *Agram* pentru ca sĕ visiteze **esposițiunea de acolo.** Ei au fostŭ primițĭ cu mare însuflețire la gară, și între puternice strigăte de „Jivio". Primarulŭ din Agram Dr. *Amrus* ținŭ o vorbire, în care ḑise, că bineventéză pe frații dalmatinĭ, carĭ cu marĭ lupte *recuceriră Croațilorŭ strîmtorațĭ Dalmația croată.* Primarulŭ *Bulat* din *Spalato* mulțumi pentru primirea strălucită ce li s'a făcutŭ. Apoi în sunetulŭ cântecelorŭ naționale și între strigătele: „Trăéscă Croația liberă! Trăiéscă marea și libera Croația!" întrà alaiulŭ în cetate, unde a fostŭ primitŭ cu mare însuflețire. Dalmațienii strigau. Trăiéscă Croația!" Profesorulŭ universitarŭ *Bresztynensky*, președintele comisiunei festive, ținŭ o vorbire în care ḑise: „Una suntemŭ noi prin originea și limba nóstră, una și nedespărțită, dér marea nóstră, țerile nóstre suntŭ despărțite prin hotare, carĭ suntŭ trase séu din vina nóstră propriă séu din putere străină. Dér presentulŭ e chematŭ, ca sĕ desființeze aceste hotare și în curêndŭ le va delătura sfințenia dreptului nostru". Când eșiră óspeții Dalmatinĭ din esposițiune, observară pe David *Starcevicĭ*, îndată alergară la dênsulŭ, 'lŭ sărutară, și-lŭ purtară prin salele esposițiunei strigândŭ necontenitŭ: *Zivio Starcevicĭ*".

In 26 Augustŭ s'a desvălitŭ monumentulŭ poetului Cacicĭ. La banchetulŭ ce s'a ținutŭ după aceea și la care au luatŭ parte 300 de óspețĭ, primarulŭ din Agram și primarulŭ din Spalato, au ținutŭ toasturĭ în care au vorbitŭ despre *unirea Dalmației cu Croația* Cu acésta s'a întrodusŭ agitația, de a rupe Dalmația dela Austria.

Organulŭ Cehilorŭ tinerĭ polemiséză cu ḑiarele cehilorŭ bĕtrânĭ, asupra **programului lui Gregr.** Dr. Gregr susține că programulŭ acesta e vechiu și representă ținta federaliștilorŭ, carĭ nisuescŭ, ca în loculŭ dualismului actualŭ sĕ se formeze unŭ statŭ federativŭ, care sĕ aibă numirea de „Statele unite ale Austriei". Fiăcare din aceste state să fiă autonomŭ în administrațiă, finance și justițiă. Numai armata sĕ o aibă comună, dér limba în acéstă armată sĕ fiă limba țĕrii, în care se recrutéză. *Representanța generală a tuturorŭ statelorŭ*, va avé sĕ privegheze asupra observării stricte a tuturorŭ drepturilorŭ fundamentale naționale a singuraticelorŭ state.

—Intêmplările politice din timpulŭ din timpulŭ din urmă deștéptă îngrijirĭ seriόse, pentru **susținerea păcii.** Festivitățile dela Kronstadt, manifestațiunile imposante și entusiastice de înfrățire între Francia și Rusia, din Petersburgŭ, Moscva și Cherbourg au lăsatŭ după sine o adêncă impresiune. Ce e dreptŭ nu esistă o alianță formală între Francia și Rusia, dér e mai multŭ ca sigurŭ că la unŭ eventualŭ rĕsboiu, aceste puterĭ vorŭ conlucra împreună. Cumcă orizontulŭ politicŭ e cam inoratŭ, dovedesce și vorbirea din Merseburg a împĕratului Germaniei, în care acesta și-a esprimatŭ speranța pentru susținerea păcii, dér a adausŭ cuvintele: *Décă rĕsboiulŭ ar isbucni, atuncĭ nu ar fi vina nóstră.* Afară de acésta mai este și unŭ altŭ factorŭ. care cércă sĕ sdruncine pacea, care și așa nu este tocmai sigură. Acestŭ factorŭ este dorulŭ de revanșă alŭ Francesilorŭ, carĭ n'au uitat nicĭ decum anulŭ 1870, când li-s'a răpitŭ provinciile Alsația și Lotaringia. Pe lângă aceea nicĭ Rusia nu va uita că Germania a fostŭ aceea, care a oprit'o în calea ei spre Constantinopole în 1878. Prin urmare pacea europénă nu stă tocmai pe base așa de sigure.

SCIRILE ḐILEI.

— 17 (29) Augustŭ.

Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului românŭ a avutŭ în decursulŭ anului 1890: membrii fundatorĭ 84; ordinarĭ pe viéță 156; ordinarĭ cu taxe anuale 340. Venitele Asociațiunei au fostŭ în cursulŭ anului 52,139 fl. 93 cr.; cheltuielile 9757 fl. 78 cr. Starea averii a fostŭ la 31 Decemvre 1890 de 161,727 florinĭ 58 crucerĭ.

***

Sănĕtarea Reginei României nu s'a înbunătățitŭ, scrie *„Monitorulŭ oficialŭ"* din 13 Augustŭ. Slăbiciunea însoțită de o stare febrilă, urméză a fi mare. Majestatea Sa e silită sĕ stea în patŭ.

***

Vase automate pentru apă de bĕutŭ în școlele poporale. Este cunoscutŭ, că multe bóle epidemice se lățescŭ prin apa de beutŭ. In școlă elevii beau apă din același ulciorŭ séu din altŭ vasŭ mai cu sémă cu unulŭ și același păharŭ și așa, décă unŭ pruncŭ este atacatŭ de o bólă lipiciósă, acésta ușorŭ póte trece și la ceilalțĭ școlarĭ, numai prin aceea, că beau apă din același ulciorŭ séu cu acelașŭ paharŭ. Spre a împedeca inficiarea pe calea acésta, D-lŭ Iulia Olah, după cum spune „Fóia Diecesană," a compusŭ unŭ vasŭ de apă automatŭ, carele este astfeliu întocmitŭ, că din acestŭ vasŭ curge de odată numai atâta apă, câtŭ umple paharulŭ, ce se află sub cepŭ, ér după ce băiatulŭ a bĕutŭ apă și a pusŭ păharulŭ érășĭ la locŭ, acesta de sine se clătăre și se curăță de orĭ ce infectare ce s'ar fi prinsŭ pe elŭ dela vre-unŭ pruncŭ bolnavŭ. Dér și apa în sine póte fi rea și póte causa bóle între școlarĭ. Spre a curăți apa de ingredientele stricăciόse s'a inventatŭ aparatulŭ lui Chamberland-Pasteur, care se aplică la vasulŭ automatŭ alŭ D-rului Iul. Olah și filtréză apa. Vase automate ale Drlui Iul. Olah se află în fabrica lui Matia Zellerin (Budapesta VII. ker. nagy diofa utcza Nr. 14.) în mărime de 20 de litre (pentru 30—50 de pruncĭ) fără aparatŭ de filtrare, cu prețŭ de 36 fl. — cu aparatŭ de filtrare costă 76 fl. Vasele mai marĭ suntŭ mai scumpe.

***

Desecarea deltei dela gurile Dunărei. Cetimŭ în „Timpulŭ": Aflămŭ, că o societate olandesă a făcutŭ guvernului românŭ nisce propunerĭ fórte importante în privința Deltei dela gurile Dunărei. Acéstă societate a propusŭ sĕ desece cu cheltuiala sa, băile și mlăștinile din insula Sf. George și sĕ le transforme în terenŭ cultivabilŭ și productiv. In schimb, societatea pretinde sĕ aibă folosința terenului pe care'lŭ va deseca, pe timpŭ de 99 anĭ. Desecarea Deltei, care are o întindere de vr'o 200.000 de hectare, ar costa mai multe ḑecimĭ de milióne.

***

Rĕmășagŭ. Intr'o cârciumă din Clușiu unŭ nenorocitŭ muncitorŭ, fiindŭ cam chirchilitŭ, s'a rĕmășitŭ ḑilele acestea cu nisce prietinĭ ai sĕi, că elŭ va bea în cincĭ minute două litre, unii însĕ ḑicŭ, că trei litre de rachiu. Prietinii comandară rachiulŭ și nenorocitulŭ muncitorŭ îlŭ puse la gură și-lŭ bĕù într'una. Urmările erau de provĕḑutŭ: nenorocitului 'i se făcù rĕu, rachiulŭ se aprinse

---

Ei însĕ se jucau la unŭ locŭ pe érba verde, în rĕcórea aerului, sub stăpânirea dréptă a sórelui de primăvéră.

Și ambele taberĭ înarmate până în dințĭ cu pușcĭ de socŭ, cu săbii de șindilă, cu sulițĭ de trestii se băteau amarnicŭ între ele de clocoteau văile Trotușului si se spăriau toțĭ graurii din tufărișurĭ. Ér comandanții călărĭ pe fugarĭ aprigĭ de nuele alergau când la aripa dreaptă, când la aripa stângă a ostirilorŭ înșirate, și îșĭ îmbărbătau soldații la luptă.

A ținutŭ câtŭ a ținutŭ bătălia nehotărîtă, dér în sfêrșit copilulŭ celŭ cu ochii albaștri gânditorŭ, care avea darulŭ de a se rĕsboi moștenitŭ de la tată-sĕu, învinse pe Tătarĭ, prinse pe Hanulŭ lorŭ pe neastêmpĕratulŭ Gheorghie, și-lŭ legà de unŭ stejarŭ bĕtrânŭ, marturŭ de cea dintâiu isbândă a viitorului Domnŭ.

Apoi toțĭ hatmanii și căpitanii lui Ștefanŭ se adunară împrejurul stejarului și prinseră sĕ judece pe Hanulŭ tătărescŭ, care pentru vre-o minge furată, pentru vre-o cetate de hârtiă dărimată, totŭ fapte rele ce nu puteau fi iertate; ér bietulŭ Hanŭ, cu ochii plecațĭ în josŭ șĭ aștepta osînda abia stăpânindu-se de rîs.

Insfîrșitŭ Ștefanŭ după ce ascultà părerea mai marilorŭ oștirii sale, zise cu sprâncenele încrețite:

„Porunca Domniei mele este sĕ-lŭ spânzurațĭ de crénga cea de susŭ, ca sĕ fiă de pildă și altorŭ némurĭ!"

Apoi nenorocitulŭ Han fù legatŭ cu frănghiă de subsuóră și ridicatŭ de créngă în susŭ în salvele pușcilorŭ de socŭ și în strigătele de bucuriă a oștenilorŭ învingĕtorĭ. Jocŭ nebunaticŭ copilărescŭ la care sórele, în măreția lui, se uita zîmbindŭ, elŭ care vĕḑuse multe altele pe cója nóstră pământéscă! . . . . .

. . . .

Dér, o Dómne, ce se aude?... Ce clocotŭ aducŭ apele Trotușului de susŭ în josŭ?... Unŭ viforŭ se stêrnesce de puterea căruia se légănă în aerŭ miculŭ Han tătărescŭ, și pământulŭ prinde sĕ se clatine și sĕ sune par'că s'ar fi rĕsturnatŭ stâncele cele marĭ dela obârșiile Trotușului. Ér în timpŭ ce Stefanŭ și întréga lui oștire stătea nedumerițĭ de vuetulŭ ce se apropia, în timpŭ ce miculŭ Gheorghie în brațele vĕzduhului se gândea la cei ce'sŭ spânzurațĭ aievea, deodată se vĕḑù o cétă nenumĕrată de adevĕrațĭ Tătarĭ venindŭ în góna mare a cailorŭ spre dênșii... ș'atuncĭ... vai!... toțĭ copiii cuprinșĭ de grózâ, apucară la fugă care 'ncătrău, uitândŭ pe miculŭ Gheorghie, care atêrnatŭ de crénga stejarului zîmbia încă în nevinovăția lui, nesciutorŭ de urgia ce-lŭ amenința. Da, elŭ zîmbia încă... dér a totŭ vĕḑĕtorulŭ sóre încetà de a zîmbi, căcĭ în acelŭ momentŭ o sută de săgețĭ, o sută de sulițĭ se înfipseră în trupulŭ lui. Cerulŭ se posomorî, frunḑele și crengile copacului pĕtate de sânge copilărescŭ se clătinară înfiorate.

Treiḑecĭ de anĭ a trecutŭ după acéstă întêmplare și miculŭ Stefanŭ schimbândŭ sabia de lemnŭ pe palоșulŭ de oțelŭ se urcà de pe treaptă pe treaptă pe scara lumii, până ce ajunse sĕ fiă numitŭ la Direptate Domnŭ Țerei Moldovei, înscăunatŭ și miruitŭ de metropolitulŭ Teoctist. Astfelŭ făcêndu-se însușĭ *țiitorŭ peste totă țéra* începù viéță grea și anevoiósă, *totŭ în rĕsbóie și ostenelĭ**), căcĭ țéra fiind bogată, largă și îndemănatică deștepta setea tuturorŭ vecinilorŭ. Dér cu câtŭ nevoile veneau mai grele peste dênsulŭ, cu atâtŭ inimoșia lui crescea; și a voitŭ Dumneḑeu, ca elŭ sĕ mérgă din biruință în biruință, și numele lui sĕ se măréscă totŭ mai multŭ, încâtŭ sĕ rĕsbată peste hotarele Moldovei, departe în lumea apusană și sĕ rĕsbată prin pătura veacurilorŭ până la noi. Ér elŭ, domnŭ dreptŭ credinciosŭ și pământeanŭ, pe fiă-care biruință înălța câte o biserică spre mărturiă neperitóre de trăinicia neamului nostru și de bunătatea lui Dumnedeu. Mulțĭ anĭ domnì Ștefanŭ Vodă celŭ Mare în care timpŭ așeḑà cu nestrămutare temeliile stăpânirii nóstre asupra câmpiilorŭ Dunării, pecetluindŭ și sfințindŭ acéstă stăpânire cu sângele vĕrsatŭ.—Dér nu totŭ era liniștitŭ. — Unŭ gândŭ îndĕrĕtnicŭ îlŭ urmărea din copilăriă, gândulŭ micului Gheoghie ucisŭ de Tâtarĭ; și orĭ unde s'ar fi dusŭ, orĭ ce-arŭ fi făcutŭ, chipulŭ celŭ ócheșĭ și drăgălașĭ i-se înfățoșa necontenitŭ, cerêndu-i par'că rĕsbunare.

Étă că într'una din ḑile i-se aduse veste, cumcă o mulțime de óste tătăréscă a năvălitŭ în țéră preste apa Nistrului, pustiindŭ pământulŭ, răpindŭ cârdurile de vite, dândŭ focŭ satelorŭ și jireḑilorŭ de pâne, robindŭ femeile și copiii.

*) Letopisețulŭ Ureche,

în elŭ şi a doua ḑi murì în spitalulŭ „Carolina“. Astfelŭ „prietinii“ pierdură rĕmăşagulŭ, ér „prietinulŭ“ îşĭ perdù viéţa.

***

Spitalele în România. După statistica medicală pe anulŭ trecutŭ 1891, în România suntŭ 5.606.737 suflete, carĭ beneficiasă de 116 spitale cu 4118 paturĭ, din carĭ 2337 de bărbaţĭ şi 1781 de femei. Din acestea suntŭ întreţinute: 12 de statŭ; 44 de judeţe; 21 de comunele urbane; 8 de Eforia spitalelorŭ; 10 de Epitropia Sf. Spiridonŭ din Iaşĭ; 20 de comitete particulare şi 1 de Epitropia Brâncovenéscă.

***

Sânţirea bisericei gr. cat. din *Asuagiulŭ de josŭ* (Diecesa Gherlei) se va sĕvîrşi Dumineca, în 13 Septemvre st. n. Banchetŭ gratuitŭ la 2 óre p. m. Séra la 5 óre p. m. petrecere; preţulŭ de întrare: de persónă 1 fl., de familiă 2 fl. Venitulŭ este destinatŭ în favorulŭ bisericei şi şcólei. La festivităţile sânţirei toţĭ amicii, cunoscuţii şi binevoitorii suntŭ învitaţĭ din partea d-lui parochŭ A. Centea.

***

Inveninarea sângelui. Din Bănatŭ ni-se scrie: Unei femei de vre-o 50 de anĭ din comuna Secaşŭ i-s'a iscatŭ susŭ pe piciorulŭ stângŭ o jubră (sgrăbunţă), pe care a scărpinat'o până i-a ruptŭ vêrfulŭ; după aceea s'a dusŭ la *culesŭ de cânepă*, unde rana inveninându-se, a începutŭ a se umfla. După améḑĭ a venitŭ acasă, ne mai putêndŭ de durerĭ; a începutŭ a i-se înegri piciorulŭ, încurêndŭ i-se atăcară părţile superióre ale trupului şi după unŭ timpŭ de 6 óre petrecute între cele mai crâncene suferinţe, femeia murì. Posibilŭ, că inveninarea a provenitŭ din venirea jubrei în atingere cu cânepa şi de aceea aşĭ sfătui pe româncele nóstre *sĕ se feréscă de a culege cânepă pe timpulŭ, când au vre-o rană la trupŭ.*

***

Societatea istorică din Berlin publică în analele sale, apărute în curenta lună Augustŭ, raportulŭ d-lui *N. Densuşianu* asupra mersului literaturei istorice la Românĭ cu începere dela anulŭ 1882 şi până la 1890. In numerii viitorĭ vomŭ face o dare de sémă asupra acestei interesante lucrărĭ.

***

Filoxera la Turda. Din Turda se scrie, că unŭ specialistŭ visitândŭ ḑilele acestea câteva vii de-acolo, o aflatŭ viile dintr'o parte a hotarului atacate de filoxeră în aşa mare gradŭ, încâtŭ puţină speranţă e de-a le mai puté mântui. Celelalte părţĭ ale hotarului încă n'au fostŭ cercetate. Proprietarii de vii, fiindŭ fórte îngrijaţĭ, au cerutŭ sĕ se trimită la faţa locului unŭ comisarŭ ministerialŭ, care sĕ cerceteze viile.

***

Magazinŭ de pravŭ de puşcă aruncatŭ în aerŭ. Din Lugoşŭ se scrie cu data de 26 Augustŭ n. c.: Erĭ după prânḑŭ a fostŭ aruncatŭ în aerŭ magazinulŭ erarialŭ de prafŭ de puşcă. Cum s'a întêmplatŭ esplosiunea nu scie încă, deórece şi soldatulŭ, care sta de sentinelă, a fostŭ victima acestei esplosiuni. Esplosiunea a fostŭ împreunată cu o puternică detonaţiune ce sa auḑitŭ în depărtare 45 chilometri. Oraşulŭ fiindŭ departe de magazinulŭ esplodatŭ, nu a suferitŭ nimica. Magazinulŭ, aşa ḑicêndŭ, a dispărutŭ de pe faţa pămêntului. Soldaţii se aflau în decursulŭ catastrofei, la manevre la Oraviţa.

***

Nenorocire. Alaltăerĭ, când au plecatŭ honveḑi la manevră. s'a spăriatŭ unŭ calŭ din causa sunetului dobelorŭ, scăpă şi o luà la fugă, călcândŭ o copilă în etate de 8 anĭ. Copila e greu rănită la capŭ.

***

Nouĕ mărcĭ postale. Cu prima Septemvrie n. c. aveau sĕ între în circulaţiune nisce mărcĭ postale nouĕ. După o ordinaţiune mai nouĕ însĕ a ministrului ung. de finanţe, nouele mărcĭ postale vorŭ întra în circulaţiune numai cu începutulŭ lui Ianuarie 1892. Prin urmare mărcile postale de acum se mai potŭ folosì numai până la sfîrşitulŭ acestui anŭ.

***

La universitatea din Cluşiŭ se începŭ inscrierile în 1 Septemvrie n. c. şi durézà până în 12 Septemvrie.

***

Canibalismŭ. Din St. Louis se scrie următórele: Patru Negri din seminţia Shekians stau acuma înaintea juraţilorŭ în Senegal. Ei suntŭ acusaţĭ, că au ucisŭ douĕ sclave, apoi le-au tăiatŭ în bucăţĭ, le-au friptŭ şi apoi le-au mâncatŭ. Ficătulŭ nefericitelorŭ victime l-au pusŭ la o parte. Poliţia îndată ce auḑì despre acésta, arestă vreo 20 locuitorĭ din satŭ.

***

La ultima conferinţă, ce s'a ţinutŭ la Stokholm, în ḑilele de 17 şi 18 Iunie trecutŭ, pentru fixarea legăturilorŭ mersului trenurilorŭ de iarnă, la care au luatŭ parte şi delegaţii căilorŭ ferate române, s'au stabilitŭ legăturile tuturorŭ căilorŭ ferate pe basa timpului unitarŭ pe zone. In consecinţă se apróbă a se aplica şi întroduce şi la căile ferate române timpulŭ unitarŭ pe zone care se va aplica dela 19 Septemvre (1 Octomvre) 1891.

***

Concertŭ. Orchestra orăşenéscă va da astăḑĭ unŭ concertŭ la „Casa ţintaşilorŭ“ (Schützenhaus), ér mâne, Dumineca, la „Pomulŭ verde“. Inceputulŭ la 7 óre séra.

***

Impuşcare la ţintă. In 31 Augustŭ n. c. reservistii regimentului de inf. Nr. 2 suntŭ chemaţĭ la eserciţiile de arme, şi vorŭ împuşca la ţintă, ca în timpŭ de resboiŭ cu glonţe, în *valea cetăţii* (dosulŭ Tâmpei). Facemŭ atentŭ publiculŭ, ca sĕ nu mérgă prin partea aceea.

Pompierĭ la sate.

Pe basa unei legĭ din 1888, vicespanulŭ comitatului Cluşiu a luatŭ mĕsurile de lipsă pentru a se înfiinţa reuniunĭ de pompierĭ în fiă-care comună. Din acestŭ punctŭ de vedere, elŭ a împărţitŭ întregŭ comitatulŭ în 4 cercurĭ, anume alŭ Cluşiului, Tecei, Mociului şi Huiedinului. In fiă-care cercŭ se va trimite câte-unŭ instructorŭ din sinulŭ societăţii pompierilorŭ voluntarĭ din Cluşiu, carĭ vorŭ propune eserciţiile gimnastice pentru fiă-care comună în câte-o sĕptĕmână. Cu instrucţiunea teoretică pentru fiă-care cercŭ este însărcinatŭ comandantulŭ Pelcz Rezsö.

Vedemŭ aşa-déră, că deodată cu luarea mĕsurilorŭ de-a se înfiinţa prin comunele rurale reuniunĭ de pompierĭ, s'au luatŭ tot-odată şi disposiţiunile de lipsă, ca aceste reuniunĭ sĕ se învértéscă în ţiţinĭ unguresci, instrucţiunea sĕ o priméscă dela dascălĭ maghiarĭ şi limba de comandă sĕ fiă cea maghiară.

Astfelŭ ni-se scrie, că s'a întêmplatŭ şi în comuna românéscă Sâncelŭ de lângă Blaşiu, unde unŭ cocoşatŭ de notarŭ ungurescŭ şi-a croitŭ după géna şi sprîncéna lui câţĭva pompierĭ dintre ţĕranii românĭ, pe carĭ a începutŭ sĕ-i „abrictăluéscă“ cu „vigyáz“ şi „jobra néz.“

Va sĕ ḑică „patrioţii“ aceştia într'acolo ţintescŭ, ca instituţiunile de pompierĭ sĕ servéscă prin comunele nóstre rurale ca totŭ atâtea filiale ale „Kulturegylet-“ului. Trebue de timpuriu sĕ fimŭ cu luare aminte şi sĕ nu suferimŭ, aceste nouĕ uneltirĭ. Décă e vorba ca şi prin micele şi amărîtele nóstre comune rurale sĕ se înfiinţeze pompierĭ, atuncĭ sĕ îngrijimŭ celŭ puţinŭ, ca limba de comandă a acestora în comunele românescĭ sĕ fiă neapĕratŭ limba română. Fruntaşii dela sate ai poporului nostru trebue de timpuriu sĕ se intereseze de lucrulŭ acesta pentru ca sĕ pótă preveni la timpŭ periculului.

Dela adunarea asociaţiunei din Haţegŭ.

Am promisŭ, că vomŭ vorbì în deosebĭ despre petrecerile arangiate cu ocasiunea ultimei adunărĭ a asociaţiunei nóste din Haţegŭ.

Am voitŭ ca acésta se o facemŭ în numĕrulŭ de Dumineca, pentru ca se afle cu atâtŭ mai mulţĭ de căldurósa şi în adevĕrŭ românésca ospitalitate, cu care au fostŭ îmbrăţişaţĭ ospeţii de cătră familiile române din Haţegŭ, şi silinţa deosebită, ce şĭ-au dat'o tinerimea română din Heţegŭ de ambe sexe spre a distrage în modulŭ celŭ mai frumosŭ pe cei veniţĭ la adunare.

In fruntea celorŭ ce au stăruitŭ mai multŭ pentru succesulŭ şi arangiarea întregei primirĭ, precum şi alŭ concertului, alŭ balului etc. au fostŭ membrii familiei comerciantului B. Popovicĭ din Haţegŭ.

Dumineca séra în 4/16 Augustŭ a datŭ unŭ concertŭ în folosulŭ asociaţiunei reuniunea română de cântărĭ din Haţegŭ. Conducĕtorulŭ acestei reuniunĭ este tînĕrulŭ comerciantŭ d-lŭ Corneliu Popovicĭ. Dênsulŭ dirige cu multă abilitate unŭ corŭ mixtŭ de vreo 20 de persóne, dame şi bărbaţĭ. Dovadă succesulŭ ce l'a avutŭ în séra concertului, care a fostŭ visitatŭ de unŭ publicŭ atâtŭ de numĕrosŭ, încâtŭ acesta nu mai încăpea în sala destulŭ de măricică dela „Mielulŭ de aurŭ“.

Etă programa concertuluĭ:

1. *„Eată ḑiua triumfală“*, corŭ de W. Humpel. 2. *„Erinnerung an den Gletschergarten in Luzern“*, pianŭ pentru 4 mâni de Kéler Béla. 3. *„Credinţa în primăvéră“* de Fr. Schubert. Solo pentru o voce de basŭ cu acompaniare de pianŭ. 4. *„La Straniera“* pentru vióră şi pianŭ de Charles Dancla. 5. a) *„Inimă de Românŭ“*, corŭ de C. Porumbescu. b) *„O brum'a datŭ“*, corŭ de Mendelssohn. 6. *„Mozaicŭ naţionalŭ“* pentru vióră şi pianŭ de A. Kneisel. 7. *„Concertŭ G-Moll“* pentru pian-solo de Mendelssohn. 8. a) *„Séra de Crăciunŭ“* de F. v. Holstein. Cântecŭ pentru o voce de basŭ cu acompaniare de pianŭ. b) *„Şcii tu mândră“* de G. Dima. Cântecŭ pentru o voce de basŭ cu acomp. de pianŭ. 9. *„Symphonie concert“*, trio pentru 2 vióre şi acomp. de pianŭ de Ch. Dancla. 10. *„Trecuiu valea“* corŭ de I. Mureşianu.

Tóte punctele acestei programe au fostŭ esecutate spre mulţumirea generală. Piesele au fostŭ bine studiate şi reuşite, deşi corulŭ numai de vre-o trei lunĭ s'a fostŭ constituitŭ, deórece numai de curênd fură întărite statutele Reuniunei. Cu multŭ efectŭ a fostŭ esecutată piesa de Mendelssohn: „O brumă a dat“, ér ultimulŭ cântecŭ „Trecui valea“, de I. Mureşianu, a trebuitŭ sĕ fiă de douĕ-orĭ repetatŭ.

Iute Stefanŭ îşĭ întocmì óstea şi le eşì înainte la satulŭ Lipinţĭ. — O! de astă-dată nu mai era ca acum trei-ḑecĭ de anĭ, pe şesulŭ Trotuşului, la stejarulŭ din Borzeşcĭ; era o adevĕrată bătăliă cu Tătarii. Stefanŭ celŭ blondŭ, cu ochĭ albastri gânditorĭ, călărea nu ca atuncĭ pe-o nuea de alunŭ, ci pe unŭ calŭ aprigŭ de soiu moldovenescŭ*) şi alerga ca unŭ fulgerŭ la tóte punctele de bătaiă, vêrîndu-se unde primejdia era mai mare.

Şi în locŭ de săbii de lemnŭ, se'ncrucişau acum săbii de ferŭ, şi'n locŭ de puscĭ de socŭ, detunau tunurĭ de schijă, încâtŭ se înegrea vĕsduhulŭ de fumŭ, de une-orĭ nu se mai vedea omŭ cu omŭ. Până în cerŭ se înălţa rĕsunetulŭ restristei de pe pămêntŭ; ér tătărîmea cuprinsă din douĕ părţĭ se măcina şi se mituia ca pléva dintr'unŭ vêrtejŭ de douĕ furtunĭ ce se ciocnescŭ. Roşu era sórele ca în timpŭ de grea cumpĕnă, roşu era pămêntulŭ josŭ de sângele ce gâlgâia. Dér sufletulŭ bătăliei, acelŭ ce vedea şi stăpânea tóte: era chipulŭ blondŭ alŭ lui Stefanŭ, care se arăta pretutindenea ca o icónă de îmbărbătare, dàndŭ inimă oştenilorŭ lui şi făcêndu-i sĕ mérgă la biruinţă sigură.

Şi în adevĕrŭ sigură şi desĕvêrşită a fostŭ biruinţa Moldovenilorŭ, căcĭ n'apucase asfinţi sórele, şi întréga urdiă tătărescă a fostŭ sfărâmată şi robită prinḑêndu-se pe însuşĭ şefulŭ lorŭ, fiiulŭ Hanului tătărescŭ de peste Volga.

Er Stefanŭ a datŭ laudă lui Dumneḑeu şi a trimisŭ solŭ de bucuriă soţiei sale Evdochia, sora Ţarului Simeon.

Apoi nu trecu multŭ timpŭ după aceasta şi auḑêndŭ bĕtrânulŭ Hanŭ de peste Volga despre nimicirea oştirei sale la Lipinţi, trimise lui Stefan solĭ încărcaţĭ cu odóre pentru rescumpĕrarea fiiului sĕu din robiă, ér Stefanŭ rĕspunse solilorŭ, că-i va da drumulŭ, décă se vorŭ învoì la aceasta mai marii oştirilorŭ lui, carĭ au a fi adunaţĭ şi întrebaţĭ pe malulŭ Trotuşului la satulŭ Borzescĭ.

Era o ḑi frumósă, o adevĕrată ḑi de primăvéră, ḑiua în care Ştefanŭ îşĭ adunà hatmanii şi căpitanii pe malulŭ Trotuşului sub bĕtrânulŭ stejarŭ, unde miculŭ Gheorghie fusese ucisŭ de Tătarĭ.

Trist părea acum copaculŭ şi gârbovitŭ atâtŭ de povara celorŭ treizecĭ de anĭ trecuţĭ peste creştetulŭ lui, cum şi de amintirea durerósă a faptului ce l'a însângeratŭ. De altfelŭ nimicŭ nu era schimbatŭ: acelaşĭ câmpŭ verde înfloritŭ, aceleaşĭ ape iuţĭ şi neastêmpărate ale Trotuşului, carĭ curgŭ fără repausŭ pe aşternutulŭ lorŭ de prundŭ, acelaşĭ sóre dulce şi zîmbitorŭ care a desmerdatŭ odinióră joculŭ celŭ nebunaticŭ de copii. De acelaşŭ stejarŭ stă acum legatŭ unŭ adevĕratŭ tătarŭ, fiiulŭ hanului Mengli Gherei de peste Volga, şi rótă împrejurulŭ lui erau mai marii oştirilorŭ lui Ştefanŭ: Hatmanulŭ Arbore, Hatmanulŭ Şendrea, Aprodulŭ Purice, Logofĕtulŭ Tăutu, Vorniculŭ Boldurŭ, şi alţĭ mulţĭ oştenĭ şi ómenĭ de frunte; ér în mijloculŭ lui dreptŭ în faţa Tătarului sta însuşĭ Stefanŭ copilandru de odinióră, peste capulŭ căruia de asemenea trecuse cei treizecĭ de anĭ ce au gârbovitŭ stejarulŭ, însĕ dîn mlădiţa de copilŭ, crescuse acum unŭ altŭ stejarŭ mai mare, cu ramurĭ întinse de la munţĭ şi până la Mare, la umbra cărora se adăpostea unŭ poporŭ întregŭ de plugarĭ şi de oştenĭ. Er mai la o parte stetea solii lui Mengli Gherei cu darurile de peste Volga.

„Voi hatmanĭ şi căpitanĭ! ḑise Stefanŭ, încreţindŭ din sprâncene; v'amŭ adunatŭ aicea ca sĕ dau în judecata vóstră pe fiiulŭ Hanului tătărescŭ, şi sĕ hotărîţĭ voi înşi-vĕ de i-se cuvine ertare séu pedépsă. Suntŭ acum trei-ḑecĭ de anĭ, eram micŭ şi mĕ jucam sub acestŭ stejarŭ bĕtrânŭ cu unŭ copilŭ Gheorghie din Borzeşcĭ, când de-odată năvăli fără veste asupra nóstră Mengli Gherei Hanulŭ Tătarilorŭ de peste Volga cu o urdiă nenumĕrată, şi ucise fără milă pe nevinovatulŭ Gheorghie. Etă că acum, cu ajutorulŭ vostru şi alŭ lui Dumneḑeu, fiiulŭ aceluiaşŭ Hanŭ a căḑutŭ prinsŭ în mânile nóstre, după ce şi elŭ ne-a călcatŭ ţéra fără dreptate, a arsŭ mulţime de holde şi de sate, a ucisŭ mulţime de femei şi de copii. Părintele sĕu ne trimite solĭ şi darurĭ pentru rĕscumpĕrarea lui. Lasŭ la voia şi înţelepciunea vóstră sĕ hotărîţĭ ce i-se cuvine!“

Atuncĭ tóte frunţile se posomorîră, toţĭ ochii se pironiră asupra Tătarului, care în acelŭ momentŭ avù neauḑita obrăznicia sĕ scuipe asupra Moldovenilorŭ făcêndu-i „cânĭ“; ér bĕtrânulŭ hatman Arbore ḑise următórele:

„Măria-Ta!.... N'am avé ce face cu

*) Proverbŭ persienescŭ: „Nimicŭ mai frumosŭ decâtŭ unŭ tînĕrŭ persanŭ călare pe unŭ calŭ moldovanŭ.

Afară de corurĭ cea mai remarcabilă piesă a fostŭ concertulŭ *G.-Moll* de Mendelssohn, esecutată la pianŭ cu o frumósă technică şi cu multă pătrundere de d-ra *Maria Popoviciu*, fiica d-lui B. Popoviciu din Haţegŭ şi elevă a conservatorului de musică din Bucurescĭ. Surorile d-sale d-rele *Elena Popoviciu* (pianŭ) şi *Ersilia Popoviciu* (vióră), precum şi fratele d-sale, *Corneliu Popoviciu* (vióră) s'au susţinutŭ cu onóre alăturĭ cu eleva conservatorului. D-ra Ersilia are multŭ talentŭ şi curagiu în manuarea arcului. D-ra *Victoria Vladŭ* (pianŭ) a completatŭ fórte bine acestŭ frumosŭ ansamblu. D-lŭ *G. Dima* ne-a desfăşuratŭ în cântecile sale o voce de basŭ plăcută şi melodiósă.

Concertulŭ a avutŭ şi unŭ resultatŭ materialŭ destulŭ de frumosŭ, încassându-se cu totulŭ aprópe 250 fl.

In ḑiua a doua după adunare mulţĭ au făcutŭ escursiunĭ în împregiurime, ca să visiteze locurile istorice d'imprejurulŭ Haţegului.

In séra de 5/17 pe la 9 óre se începŭ balulŭ în aceeaşĭ sală, care a fostŭ totŭ aşa de bine visitatŭ ca şi concertulŭ. Lume frumósă din Haţegŭ ca şi din afară. Damele rivalisau unele cu altele în toaletele lorŭ cu gustŭ arangiate. Costumulŭ naţionalŭ a fostŭ mai puţinŭ representatŭ de cum amŭ aşteptatŭ, cu tóte că comitetulŭ asociaţiuneĭ hotărîse a da unŭ premiu acelei domnişóre, care se va presenta la balŭ în celŭ mai frumosŭ costumŭ naţionalŭ ardelenescŭ. In juriulŭ compusŭ de d-nii Andreiu Cosma şi d-şóra Valeria Popoviciu din Hunedóra şi tînĕrulŭ forestierŭ Balas din Haţegŭ, a adjudecatŭ premiulŭ de 2 napoleonĭ, între frumósele domnişóre costumate, d-şórei Victoria *Vladŭ* din Orĕştiĕ, care purta unŭ costumŭ drăgălaşŭ ţĕrănescŭ lucratŭ de D-sa.

S'a dansatŭ multŭ şi cu voioiciune, Haţegana, Romana şi celelalte jocurĭ franţuzescĭ şi nemţescĭ, până ce a apucatŭ ḑiua pe veselele părechĭ dansatóre, carĭ atingeau aprópe numĕrulŭ de 100.

Grecii şi Românii în Macedonia.

In ḑilele trecute s'au întêmplatŭ grave turburărĭ în Macedonia. „Corespondence de l'Est" dă următórele amĕnunte despre turburările din Pirvoli:

De mai multă vreme în bisericile române din Pirvoli serviciulŭ religiosŭ se oficia în limba românéscă. De multe orĭ episcopulŭ grecŭ scrise Românilorŭ sĕ nu se mai servéscă de limba română şi sĕ întrebuinţeze la oficiarea Liturgiei limba grecéscă. Românii au refusatŭ. Episcopulŭ Clementinos se duse ḑilele trecute la Pirvoli, însoţitŭ de doi gendarmĭ pentru a împedeca cu forţa slujba în limba română. Poporulŭ a cântatŭ românesce chiar în ḑiua sosirei episcopului. Aflândŭ, că Românii sunt înarmaţĭ cu ciomege, episcopulŭ nu s'a dusŭ la biserică.

Casa în care descinse episcopulŭ se află în mijloculŭ oraşului şi ferestrele dau pe o piaţă mare, înconjurată de pinĭ, unŭ felŭ de forum, unde populaţia se întrunesce pentru a discuta afacerile comunei. La 2 d. m. pe când tótă populaţia se afla pe acea piaţă, episcopulŭ grecŭ se arĕtă la feréstră şi începŭ sĕ blasteme populaţia, care împotriva ordinelorŭ sale, îşĭ făcea rugăciunile în românesce.

„Limba românéscă, ḑise episcopulŭ, „este o limbă blăstĕmată. Blăstĕmatŭ „fiă de mine, de patriarchŭ şi de bunulŭ „Dumneḑeu orĭ-ce Românŭ, care-şĭ face „rugăciunile sale în acéstă limbă blăs„tĕmată."

Aceste cuvinte au produsŭ o indignaţiune generală. Mulţimea năvălì în casa episcopului, arestă pe cei doi gendarmĭ şi străbătù în odaia episcopului Clementinos. Atuncĭ se petrecŭ o scenă tristă. Episcopulŭ fù lovitŭ cu bastonulŭ şi barba i fù smulsă de totŭ. I-se legară picióreIe şi fù târâtŭ în stradă. Unii erau de părere sĕ i-se taie capulŭ, atâtŭ de agitate erau spiritele. După-ce l'au bătutŭ, mulţimea s'a retrasŭ strigêndu-i episcopului: „Mai blastămă décă îţĭ place!"

Unŭ doctorŭ grecŭ, adusŭ din Grebena, îngrijesce pe bolnavŭ. Starea episcopului nu e gravă. In cincĭ-spre-ḑece ḑile elŭ va fi restabilitŭ.

In ḑiua sosirei mele la Pirvoli, unŭ ofiţerŭ însoţitŭ de vre-o două ḑecĭ de gendarmĭ, făcea perchisiţii pentru ca sĕ aresteze pe agresorĭ. Episcopulŭ nesciindŭ cine l'a bătutŭ — erau fórte numĕroşĭ, — elŭ depuse plângerĭ în contra a cincĭ studenţĭ ai liceului românŭ din Monastirŭ, originarĭ din Pirvoli, toţĭ minorĭ, şi în contra a trei notabilĭ din oraşŭ, carĭ nu luaseră parte la acéstă escoţiune. Cu tóte acestea ei furĕ arestaţĭ, şi după ce au fostŭ bine bătuţĭ, gendarmii i-au legatŭ şi i-au condusŭ pe josŭ la Grebena, o distanţă de 40 chilometri.

Acésta indignă populaţia din Pirvoli şi puţinŭ a lipsitŭ ca sĕ nu urmeze o bătaiă în regulă.

Duşĭ la Grebena, 8 Românĭ furĕ întemniţaţĭ, fără sĕ li se ia nicĭ unŭ interogatoriu.

Desbaterile acestei importante afacerĭ vorŭ începe în sĕptĕmâna viitóre.

Ar fi timpulŭ, ca Românii din Macedonia sĕ o stĕrşéscă odată pentru totdéuna cu aceştĭ duşmanĭ ai némului şi ai limbei românescĭ, cerêndŭ cu insistenţă dela guvernulŭ turcescŭ înfiinţarea unui episcopatŭ românŭ.

Activitatea

„Reuniunei învĕţătorilorŭ românĭ sĕlăgenĭ" în decursulŭ anului şcol. 1890—91.

Din raportulŭ despre activitatea membrilorŭ din cele 13 cercurĭ ale acestei Reuniunĭ, cetitŭ de d-lŭ învĕţ. *Vasiliu Olteanu* în adunarea generală ţinută la 6 Iulie n. c. în Orţa de susŭ, estragemŭ următórele:

1) Tractulŭ Vâlcăului maghiarŭ şĭ-a ţinutŭ amêndouĕ adunările sale de tómnă şi primăvéră la timpŭ cuvenitŭ şi asttfeliu şi protocólele le-a putută trimite presidiului la timpulŭ cuvenitŭ. Din aceste protocóle resultă, că membrii din tractŭ desvóltă o activitate destulŭ de energică atâtŭ pe terenulŭ culturalŭ şcolarŭ, câtŭ şi prin solvirea taxelorŭ de membrii. Din criticele induse în protocóle resultă, că învĕţătorii acestui tractŭ nu facŭ critică, ci mai multŭ facŭ propunerĭ şi îndrumărĭ sănĕtóse, arĕtândŭ şi spuindŭ, că totŭ ce nu a fostŭ bunŭ într'o propunere, cum trebue făcutŭ spre a fi bine, de unde învĕţătorii puţinŭ esperţĭ potŭ multŭ învĕţa, find-că acesta e şi scopulŭ principalŭ alŭ propunerilorŭ de probă.

2) Tractulŭ Crasnei încă şĭ-a ţinutŭ ambele adunărĭ, din ale cărorŭ protocóle se vede de-asemenea progresŭ şi zelŭ spre totŭ ce e bunŭ în interesulŭ reuniunei nóstre. Cu deosebire merită laudă acestŭ tractŭ pentru propunerile sale cele salutare, cum suntŭ propunerea de a se provedé şcólele preste totŭ cu tóte cărţile şcolare în uniformitate şi cu rechisitele şi caiete de scrisŭ, tóte aflătóre în libräria Ciurcu în Braşovŭ, apoi propunerea privitóre la solvirea taxelorŭ restante şi la provederea învĕţătorilorŭ cu câte 12 fl. pentru cele trei adunărĭ ca spese de drumŭ şi diurne. Mai frumosŭ e că propunerile acestea au fostŭ aduse la valóre de conclusŭ şi se şi efeptuiescŭ.

Se observă membrilorŭ acestui tractŭ ca sĕ impună disertanţilorŭ, că în casŭ când nicĭ decum nu ar puté lua parte la adunare, disertaţiunea sĕ şĭ-o lucreze şi trimită presidiului dimpreună cu scusa pentru neînfăţişare, ca astfelŭ sĕ védă membrii, că disertantele şĭ-a sciutŭ lucra disertaţiunea şi sĕ nu se crédă, că nelucrarea disertaţiuuilorŭ a fostŭ causa absentării dela adunare. Tot-odată se recomandă tractului, ca în casulŭ când ar mai avé în adunările sale membri din alte tracte, orĭ óspeţĭ străinĭ, sĕ inducă şi numele acelora, precum şi sfaturile lorŭ bune orĭ rele în protocolulŭ adunărei. Se speréză, că cei ce au negligiatŭ solvirea taxelorŭ, nu vorŭ mai întârḑia a-şĭ plăti datoria.

3) Tractulŭ Periceiului atâtŭ adunarea de tómnă câtŭ şi de primăvéră le-a ţinutŭ la timpŭ cuvenitŭ, trimiţêndu-şĭ şi protocólele în timpŭ cuvenitŭ la mâna presidiului. Membrii acestui tractŭ lucră cu însufleţire şi zelŭ pe terenulŭ culturalŭ-şcolarŭ, discutândŭ în sînulŭ lorŭ anumite cestiunĭ pedagogico-didactice, ér criticele lorŭ salutare, suntŭ o dovédă despre zelulŭ lorŭ de a se ajuta frăţesce şi de a conlucra la cualificarea împrumutată. Prin mórtea fostului preşedinte, tractulŭ ajungêndŭ sub conducerea unui nou preşedinte, a realisatŭ mai multe lucrurĭ salutare, precum: înfiinţarea bibliotecei tractuale şi provederea şcólelorŭ în uniformitate cu tóte cărţile şi caietele aflătóre în libräria „Ciurcu" şi aprobate de înaltulŭ ministerŭ de culte.

4) In tractulŭ Samşodului s'au ţinutŭ adunarea de tómnă şi primăvéră, din ale cărorŭ protocóle amŭ constatatŭ lucrurĭ bune şi folositóre. In adunarea de tómnă vĕḑêndŭ membrii, că confratele lorŭ, învĕţătorulŭ propunerei de probă, nicĭ e pregătitŭ, dér nicĭ pregătirĭ pedagogice nu are, s'au însărcinatŭ doi membrii esperţĭ pentru ţinerea celorŭ două propunerĭ de probă. Esemplu de urmăritŭ ar fi acesta şi pentru alte tracte.

Din protocolulŭ adunărei de primăvéră aflămŭ, că presidiulŭ a însărcinatŭ pe învĕţătorulŭ propunĕtorŭ cu o propunere de probă din religiune despre „Dumneḑeu" şi la rêndulŭ scriticelorŭ, s'au făcutŭ observaţiunĭ, că propunerea nu a fostŭ bună, şi că propunĕtorulŭ a folositŭ în propunere espresiunĭ necorecte, neiertate.

Se observă, că după lege, acestŭ studiu nu se ţine directŭ de propunerea învĕţătorului. Legea scolară a însărcinatŭ cu propunerea religiunei în scóla poporală catecheţĭ anume crescuţĭ cu pregătirile recerute la propunerea studiului religiunei. Era consultŭ, decĭ, décă membrii acestui tractŭ nu ar fi datŭ sémă dintr'unŭ studiu, la care învĕţătorulŭ nu este chiămatŭ a-lŭ propune.

In acestŭ tractŭ alŭ Samşodului, solvirea taxelorŭ nu înalţă onórea membrilorŭ, ér absenţiile cele multe şi dese dela adunările tractualĭ, arată desinteresarea membrilorŭ de causa reuniunei. Presidiulŭ acestui tractŭ trebue sĕ fiă mai cu grijă atâtŭ în ce privesce

---

viéţa acestui Tătarŭ, ce ne batjocoresce, cacĭ ţéra s'a adăpatŭ cu îndestulŭ sânge păgânescŭ, şi sângele unuia mai multŭ, n'ar spori întru nimicŭ róda pămêntului nostru. Dér acestŭ unulŭ este fiulŭ Hanului tătărescŭ, şi Măria Ta care te luptĭ de atâţia anĭ, pentru întemeiarea némului nostru, eştĭ datorŭ sĕ facĭ dintr'însulŭ pildă, ca să mérgă vestea peste cele patru hotară ale ţĕrei, cum că orĭ cine sémănă mórte pe pămêntulŭ nostru, mórte culege!"

Atuncĭ toţĭ într'unŭ glasŭ strigară: „La mórte, la mórte!...." Ér Stefanŭ întorcêndu-se cătră solii lui Mengli Gherei le ḑise:

„Duceţi-vĕ cu darurĭ cu totŭ la stăpânulŭ vostru şi spuneţi-i: că atâtŭ de multŭ s'a scumpitŭ capulŭ fiului sĕu prin sângele creştinescŭ ce a vĕrsatŭ, încâtŭ elŭ nu are în destulă avuţiă sĕ-lŭ pótă rĕscumpĕra. Ér décă vrea sĕ-lŭ întelnéscă în locul unde s'a dusŭ, atuncĭ sĕ se încumĕteze sĕ ne calce hotarĕle!"

Apoi după ordinulŭ lui, fiulŭ vestitului Hantătărescŭ Mengli Gherei de peste Volga, stăpânulŭ Crimeei şi alŭ Ucraniei, spaima Polonilorŭ şi a Moscoviţilorŭ, fù ridicatŭ în susŭ cu mânile legate la spate şi spânzuratŭ de aceeaşĭ crăngă de care se legăna odinióră miculŭ Gheorghie când fù străpunsŭ de săgeţile tătărescĭ; s'atuncĭ surlele, trâmbiţele şi darabanele îi făcură cinstea cea de pe urmă, şi o salvă puternică de sineţe împrăştiindŭ vestea morţii lui, făcură sĕ salte apele Trotuşului.

Ér Stefanŭ judecândŭ, că bĕtrânulŭ stejarŭ şĭ-a îndeplinitŭ menirea, deórece frunḑele şi ramurile lui cu sânge au fostŭ spălate de sânge, a poruncitŭ sĕ i-se dea focŭ şi în locu-i a ziditŭ, în amintirea tovarăşului sĕu din copilăriă, o biserică cu hramulŭ St. Gheorghie.

De atuncĭ şi până astăḑĭ multe s'au întêmplatŭ, căcĭ patru sute de anĭ trecut'au peste ţéră întovărăşiţĭ de voi şi nevoi, dér încă şi astăḑĭ când mergŭ călĕtorii sĕ visiteze biserica cea négră din Borzeşcĭ simtŭ o tainică strîngere de inimă aducêndu-şĭ aminte, că pe acele lespeḑĭ de pétră a călcatŭ odinióră piciorulŭ lui Stefanŭ care a fostŭ sufletulŭ de viéţă, chiagulŭ némului românescŭ, şi astăḑĭ încă ochii lorŭ par'că vĕdŭ rĕsărindŭ din întunecimea bolţilorŭ marea lui umbră care de acum va plutì peste noi în adânca viitorime cu unŭ spiritŭ protegiuitorŭ.

(*„Conv. Lit." 1882.*) ***N. Gane.***

Cum s'a rĕmăşitŭ iepurele cu ariciulŭ*).

Povestea următóre trebue s'o povestescĭ fiilorŭ, cum povestesce cineva minciunile, cu tóte astea însĕ ea este adevĕrată, pentru-că moşu-mio, dela care am auḑit'o, de câte-orĭ o spunea obicĭnuia sĕ ḑică: adevĕrată a trebuitŭ totuşĭ sĕ fiă, fiiĭ mei, pentru-că altfelŭ nicĭ nu s'ar puté povesti.

Ascultaţĭ, cum s'a întêmplatŭ istoria mea.

Era într'o duminecă diminéţa, tómna, tocmai când înfloria hrişca. Sórele rĕsărise ca unŭ bulgărŭ de aurŭ, o bóre lină se legăna peste câmpii, ciocârlia cânta în aerŭ, albinele sbârnăiau prin hrişcă, éră ómenii, îmbrăcaţĭ în haine curate, mergeau la biserică. Scurtŭ vorbindŭ, tóte fiinţele de pe pămêntŭ erau mulţumite, aşa şi ariciulŭ.

Ariciulŭ însĕ stetea înaintea uşei sale, cu mânile încrucişate, privia în susŭ şi'n josŭ bombănindŭ unŭ cântecŭ, bine rĕu, aşa cum e în stare sĕ cânte unŭ ariciu.

Cântândŭ aşa încetŭ, de-odată îi vine 'n minte, că, până-ce nevastă-sa spală şi îmbracă copiiĭ, elŭ póte eşi niţelŭ la preumblare pe câmpŭ, sĕ mai védă, ce-i facŭ napii. Napii erau cei mai de apróре de casa lui şi cu familia întrégă se dedase sĕ mănânce din ei, de aceea îi şi privia ca averea sa.

Ariciulŭ închide uşa după sine şi apucă drumulŭ cătră câmpŭ. Încă nu se depărtase tare de casă, era toomai sĕ facă o cotitură pe dup'o tufă de porumbelŭ, ce-i sta în cale, când étă se'ntêlnesce cu'nŭ iepure, care eşise totŭ cu asemenea treburĭ, adecă sĕ védă, ce-i face varza. Ariciulŭ, cum zăresce pe iepure, câtŭ de colo îi poftesce o bună diminéţa prietinesce. Iepurele, care de felulŭ lui era unŭ domnŭ mai mare şi pe lângă aceea îngâmfatŭ nu rĕspunse nimicŭ la bineţele ariciului, ci îi ḑise, mai multŭ în bătaiă de jocŭ:

— „De unde şi până unde sĕ umbli aşa de diminéţă pe câmpŭ?"

— „Mĕ preumblu", rĕspunse ariciulŭ.

— „Te preumbli," ḑise iepurele. „Mi-se pare, că picióreIe tale ţi-le ai puté întrebuinţa pentru alte lucrurĭ mai folositóre".

De vorbele acestea s'a supĕratŭ ari-

*) Din „Poveştĭ alese", inedite, adunate din mai mulţĭ autorĭ de **Moşulŭ.**

negligiarea solvirei taxelorŭ de membri, câtŭ şi a absenţelorŭ dela adunărĭ.

5) *In tractulŭ Oarţei*, în care s'a întrunitŭ adunarea generală a Reuniunei, membrii şĭ-au ţinutŭ ambele adunărĭ, de tómnă şi primăvéră, la timpulŭ cuvenitŭ. Zelulŭ însĕ pentru de a conlucra membrii acestui tractŭ la cualificarea imprumutată, după cum apare din protocóle şi din critice, lipsesce cu de-a voia dela membri. Criticele secĭ nu aducŭ nicĭ unŭ folosŭ propunĕtorului. Nu folosesce nimicŭ, décă se va dice în adunare, că propunerea a fostŭ defectuósă, a conţinutŭ neadevĕrurĭ, că propunĕtorulŭ n'a desfăşuratŭ copiilorŭ intuiţiunĭ recerute etc. Folosesce însĕ şi va folosi critica, décă membri vorŭ spune, ba propunêndŭ vorŭ arĕta chiar, cum ar fi trebuitŭ sĕ se propună, ca să fiă bine şi la înţelesŭ metodicŭ.

La propunerea de probă din adunarea de primăvéră a acestui tractŭ, ţinută din studiulŭ religiunei despre „Fata lui Iair" aflându-se propunerea defectuósă, ar fi fostŭ bine şi folositorŭ, ca unŭ bărbatŭ espertŭ pentru propunerea religiunei sĕ fi păşitŭ în faţa copiilorŭ şi prin ţinuta sa de catechetŭ şi dascălŭ de religiune sĕ fi arĕtatŭ, cum trebue sĕ se propună religiunea, ér nu sĕ se fi mărginitŭ numai la critică.

Sĕ recomandă şi aicĭ ca solvirea taxelorŭ sĕ nu se amâne de adĭ pe mâne, căcĭ amânarea înmulţesce restanţiile şi sporesce dauna reuniunei.

6) *Tractulŭ Băsescilorŭ*, şĭ-a trimisŭ protocólele de tómnă şi primăvéră ale şedinţelorŭ sale, din carĭ cu bucuriă s'a putut constata o energiă şi zelŭ mare pe terenulŭ culturalŭ şi alŭ instrucţiunei poporale cu deosebire, de când cerculŭ are în sînulŭ sĕu unŭ conmembru consciu de chiămarea sa de învĕţătorŭ, care a sciutŭ face pe colegii sĕi sé-şĭ achite taxele de membri în tótă regula; i-a sciutŭ convinge despre necesitatea înfiinţărei bibliotecei tractuale şi astădĭ acestŭ tractŭ stă mai nainte cu unŭ pasŭ faţă cu celelalte tracte. Tractulŭ Băsescilorŭ are deja înfiinţată biblioteca sa tractuală îmbogăţită pănă acum cu 14 cărţĭ şi opurĭ sciintifice, mai avêndŭ la îndemână şi banĭ gata spre acestŭ scopŭ.

Ce póte face unŭ singurŭ membru într'unŭ tractŭ în înţelegere bună cu confraţii sĕi, sĕ nu pótă face óre şi alţĭ membrii din tóte tractele? Depinde numai dela voia şi lucrurĭ bune se potŭ face!

7) *Tractulŭ Servadului* ambe protocólele şi le-a trimisŭ la timpŭ. Solvirea taxelorŭ în acestŭ tractŭ se face în tótă regula; asemenea şi în privinţa înfiinţărei bibliotecei tractuale găsimŭ aicĭ unŭ alŭ doilea esemplu de imitatŭ. In acestŭ tractŭ două din trei părţĭ suntŭ învĕţătorĭ cualificaţĭ. Protocólele din acestŭ tractŭ, potŭ servi în tóte privinţele ca modelŭ faţă cu fórte multe protocóle de ale nóstre, dintre carĭ unele suntŭ fórte defectuóse. In viitorŭ nu vomŭ cruţa a arĕta şi numele acelorŭ notarĭ, ale cărorŭ protocóle vorŭ fi neesacte, fără formă şi fără înţelesŭ.

In tractulŭ acesta încă s'au ivitŭ casulŭ, că s'a datŭ ca propunere de probă din religiune o temă grea, despre „Tatălŭ Nostru", care propunere încă a fostŭ declarată din partea membrilorŭ ca rea şi necorectă, dér nicĭ unulŭ nu s'a angajatŭ a arĕta în praxă, cum ar fi bine şi corectŭ a se propune.

Se noteză membrilorŭ tractului acestuia, cumcă nicĭ la unŭ casŭ, fiă timpulŭ câtŭ de înaintatŭ, nu e bine a concrede critica numai notarului tractului, ca şi când pe ceilalţĭ învĕţătorĭ nu i-ar privi întru nimica.

8) *Din tractulŭ Ipului* numai protocolulŭ adunărei de primăvéră l'amŭ avutŭ. Membrii se vede că ar lucra cu mare zelŭ pentru a se cultiva imprumutatŭ, mai alesŭ însĕ doi membri din acestŭ tractŭ, pe carĭ noi îi cunóscemŭ, multŭ jertfescŭ spre a înălţa véda tractului şi cultura membrilorŭ. Aceştĭ doi membri, de locŭ ce se ivescŭ casurĭ, unde propunĕtorulŭ de probă propune rĕu, păşescŭ la mijlocŭ şi propunŭ ei înşi-şĭ, traducêndu-şĭ astfelŭ critica lorŭ într'o scólă practică din care atâtŭ propunĕtorulŭ câtŭ şi toţĭ membri învéţă fórte multŭ. Décă şi cu solvirea taxelorŭ ar sta aşa bine, tractulŭ ar fi de modelŭ. Notarulŭ cercului pentru corectitatea protocólelorŭ e vrednicŭ de laudă.

(Va urma).

Din istoriculŭ şcólelorŭ românescĭ din Braşovŭ.

(Fine.)

Sĕ vedemŭ acum, pe ce base s'au organisatŭ aceste şcóle; pe ce base s'au organisatŭ şi cum s'au lăţitŭ şcólele elementare şi prin alte părţĭ locuite de Românii gr. or. ale patriei nóstre?

Fericitulŭ *Andreiu Baronŭ de Şaguna*, alesŭ la anulŭ 1847 de episcopŭ alŭ bisericei române gr. or. din Transilvania, sciindŭ, că unŭ poporŭ, lovitŭ de tirana sórte, batjocoritŭ de mârşavulŭ *Mom* şi părăsitŭ de tótă lumea, numai prin propriile sale puterĭ se va mai puté pune pe picióre şi va mai puté lucra cu succesŭ întru a se avênta, a ajunge ér în bună stare şi a prospera; sciindŭ apoi, că sciinţa este putere, în stare însĕ a folosi omului numai înfrăţită fiindŭ cu moralitatea: a pusŭ în celŭ mai dintêiu locŭ din planulŭ mareţei sale opere cultura şi educaţiunea poporului românŭ gr. or. prin biserică şi şcólă.

La anulŭ 1850 a şi începutŭ episcopulŭ A. Şaguna a uni puterile inteligenţii române întru a lucra la cultivarea şi educaţiunea poporului nostru din acéstă patriă. A conchematŭ adecă pe cei mai inteligenţĭ, zeloşĭ, activĭ şi demnĭ de încredere bărbaţĭ din clerŭ şi dintre mirenĭ la unŭ „*Soborŭ bisericescŭ*" în Sibiiu. Membrii Soborului (din anulŭ 1850) au primitŭ unanimŭ propunerile archiereului lorŭ.

Cu referire la instrucţiune aveau sĕ pună la cale înfiinţarea succesive a şcólelorŭ poporale prin tóte comunele române din diecesă, precum şi pregătirea învĕţătorilorŭ necesarĭ şi aplicarea lorŭ la şcólele înfiinţânde: apoi organisarea lorŭ, dotarea lorŭ şi în fine desvoltarea lorŭ.

In urma mĕsurilorŭ luate de acestŭ Soborŭ, s'au înfiinţatŭ succesive şcóle poporale mai în tóte comunele bisericescĭ române gr. or. din diecesa Transilvaniei şi s'au datŭ acestorŭ şcóle învĕţătorĭ cualificaţĭ. Totŭ pe basa concluselorŭ acestui Soborŭ a compusŭ părintele episcopŭ Andreiu Baronŭ de Şaguna „*Instrucţiunea şcolară*" din anulŭ 1854, conformŭ căreia s'au organisatŭ aceste şcóle.

Insĕ neobositulŭ Archiereu nu a rĕmasŭ pe lângă acésta, ci a lucratŭ bărbătesce din tóte puterile, de carĭ dispunea, întru a promova învĕţămêntulŭ în şcólele înfiinţate, conformŭ spiritului timpului, care totŭ înainteză. In anulŭ 1862 a compusŭ pe basa instrucţiunii şcolare a ministrului de culte austriacŭ, Thun, o „*instrucţiune*" mai estinsă, pentru învĕţătorii şcólelorŭ primare gr. or. din diecesă. La 1863 a alesŭ dintre învĕţătorii mai înaintaţĭ dece inşĭ pe carii, în calitate de *comisarĭ şcolarĭ* i a trimisŭ în dece districte şcolare ale diecesei, sĕ ţină conferinţe cu învĕţătorii din protopresbiteratele aceloraşĭ. Dreptŭ principalŭ materialŭ de pertractare alŭ acelorŭ conferinţe a prescrisŭ „Esplicarea instrucţiunei din 1862". Ceea ce s'a continuatŭ în anulŭ 1864.

Astfelŭ s'au începutŭ şi *conferinţele învĕţătorilorŭ românĭ gr. or. din archidiecesa Transilvaniei.*

La 1870 a compus mĕritulŭ congresŭ naţionalŭ bisericescŭ românŭ pe basa art. XXXVIII de lege din anulŭ 1868 unŭ „Regulamentŭ pentru organisarea provisoriă a învĕţămêntului în metropolia ortodocsă română din Ungaria şi Transilvania" care s'a votatŭ de Măritul congresŭ la anulŭ 1878 sub conducerea şi cu binecuvêntarea Escelenţei Sale părintelui archiepiscopŭ şi metropolitŭ Mironŭ Romanulŭ, carele l'a şi întăritŭ. Apoi la anulŭ 1882 s'a compusŭ şi s'a votatŭ de Venerabilulŭ sinodŭ archidiecesanŭ „Normativulŭ pentru şcólele române din archidiecesa gr. or. a Transilvaniei."

Conformŭ „Normativului", basatŭ pe „Regulamentulŭ" din anulŭ 1878 suntŭ astădĭ reorganisate în archidiecesă şcólele elementare inferióre, de carĭ se bucură aprópe fiă-care comună bisericéscă română gr. or., şi şcólele elementare capitale (superióre), de carĭ se bucură cinspredece comune mai marĭ.

Acésta reorganisare face sĕ înflorésca şcólele nóstre primare*) pe di ce merge, punêndu-le în stare, a ţiné în desvoltarea lorŭ pasŭ cu şcólele de aceiaşĭ categoriă ale altorŭ confesiunĭ din patriă.

Escelenţa Sa părintele archiepiscopŭ şi metropolitŭ Mironŭ Romanulŭ, s'a înduratŭ la an. 1875 şi a înfiinţatŭ „*Cursurĭ supletóre*", în carĭ învĕţătorii frecuentatorĭ şĭ-au pututŭ amplifica cunoscinţele în înţelesŭ didacticŭ şi metodicŭ. Din aceste „Cursurĭ" s'au desvoltatŭ apoi „*Reuniunile învĕţătorescĭ*" în archidiecesa întrégă; carĭ au sĕ fiă isvorulŭ reînoirii puterilorŭ fiă-cărui învĕţătorŭ, membru alŭ lorŭ.

In urma menţionatelorŭ reforme, îngrijirĭ şi stăruinţe, s'a desvoltatŭ şi şcóla elementară capitală rom. gr. or. din Braşovŭ aşa, că adĭ funcţioneză la ea cincĭspredece învĕţătorĭ şi o învĕţătóre.

Prin multe fase a mai trecutŭ şi şcóla acésta în decursulŭ timpului de o jumĕtate de seculŭ; însĕ cu ajutorulŭ Atotputernicului părinte cerescŭ, prin fidelitatea către chemarea lorŭ, şi prin neobosita activitate a învĕţătorilorŭ sĕi şi a autorităţilorŭ sale — a eşitŭ din fiă-care schimbare totŭ mai desvoltată, totŭ mai cu putere!

Părinţii noştri avêndu-şĭ nădejdea în Dumnedeu, fidelĭ fiindŭ chemării lorŭ, s'au luptatŭ cu demnitate, cu abnegaţiune de sine, eroicesce în contra tuturorŭ greutăţilorŭ şi neajunsurilorŭ ce le stăteau în cale, ca sĕ ne câştige şi să ne dea nouĕ în mânĭ mijlóce, spre a ne face fericiţĭ; — ne au înfiinţatŭ şcóle primare şi medii, ne-au înfiinţatŭ reuniunĭ filantropice, literare, industriale, economice ş. a. ş. a. Cu unŭ cuvêntŭ: — ne-au deşteptatŭ, ne-au luminatŭ, ne-au îndulcitŭ şi ne-au pusŭ pe picióre!

Vine acum rândulŭ la noi, sĕ continuămŭ mĕréţa operă începută de ei.

Ca demnĭ urmaşĭ ai lorŭ, fidelĭ moş-

*) Elementare inferióre, elementare capitale (orĭ elem. superióre.)

---

ciulŭ peste mĕsură. Sufere elŭ orĭ ce, dér sĕ i batjocurésca cineva piciórele, carĭ dela fire suntŭ strîmbe, asta nu o sufere odată cu capulŭ.

— „De bună sémă îţĭ închipuescĭ, că tu, cu piciórele tale eştĭ în stare sĕ facĭ lucrurĭ mai marĭ ca mine," rĕspunse ariciulŭ.

— „Aşa credŭ," dise iepurele.

— „Ei bine! ar trebuì sĕ facemŭ o încercare", adause ariciulŭ. „Eu mĕ rĕmăşescŭ, că te întrecŭ în fugă".

— „Lucru de risŭ! tu cu piciórele tale strîmbe", dise iepurele. „Dér, de pe partea mea, fiă, décă tocmai ai aşa poftă mare. Pe ce ne prindemŭ?"

— „Pe o sută de lei şi o litră de rachiu," rĕspunse ariciulŭ

— „Bine," dise iepurele, adă mâna şi sĕ începemŭ îndată".

— „Ba nu, nu-i aşa grabă", dise ariciulŭ. „Io-sŭ încă cu inima gólă, mai întêi mĕ ducŭ acasă, sĕ prândescŭ puţinŭ. Intr'o jumĕtate de ceasŭ suntŭ gata".

Iepurele s'a 'nvoitŭ şi cu acestea se despărţiră unulŭ de altulŭ.

Pe drumŭ îşĭ dise ariciulŭ: „iepurele se'ncrede în piciórele lui cele lungĭ, dér îlŭ voiu învĕţa eu. Adevĕratŭ, că se ţine domnŭ mare, dér este unŭ prostŭ şi va trebui sĕ plătéscă". Ajungêndŭ acasă dise către nevastă sa: „Nevastă, îmbracă-te iute, trebue sĕ vii cu mine la câmpŭ?"

— „Dér ce este?" întrebà femeia.

— „M'am rĕmăşitŭ cu iepurele pe o sută de lei şi o litră de rachiu. Acestea sĕ le plătéscă acela, care din noi doi va fi mai slabŭ de fugă. Tu trebue sĕ fi de faţă".

— „O, Dómne, bărbate", strigà femeia, „ţĭ-ai pierdutŭ minţile? cum vrei tu sĕ te întrecĭ în fugă cu iepurele?"

— „Ţine-ţĭ pupăza, nevastă," dise ariciulŭ. „Asta e treaba mea. Nu te ţiné mai cu minte în treburĭ bărbătescĭ. Du-te îmbracă-te şi vino."

Ce sĕ facă femeia ariciului? A trebuitŭ s'asculte de voiă, de nevoiă.

Mergêndŭ amêndoi pe drumŭ dis'a ariciulŭ către nevastă: „Acum bagă de sémă ce-ţĭ voiu spune. Uite te, vedĭ arătura aceea lungă? acolo ne vomŭ întrece în fugă. Eu adecă voiu fugi pe o brazdă, epurile pe alta. Inceputulŭ îlŭ vomŭ face din capĕtulŭ dela dealŭ. Tu n'ai sĕ facĭ alta decâtŭ sĕ stai în capĕtulŭ ăsta dela vale de brasdă şi, când iepurele ajunge pe brazda ceealaltă, tu sĕ-i strigĭ: „*Io am şi ajunsŭ*".

Vorbindŭ acestea, ajunseră la arătură. Ariciulŭ arătà femeii sale loculŭ, unde sĕ stee, ér elŭ se duse pe arătură în susŭ. Când ajunse d'asupra, iepurele îlŭ aştepta.

„Putemŭ începe?" întrebà acesta,

— „Putemŭ," rĕspunse ariciulŭ.

Fiă-care se pune 'n brazda lui. Iepurele numĕrà: „una, două, trei" şi iute ca vêntulŭ fuge pe brazdă înainte. Ariciulŭ fugì numai cam trei paşĭ şi apoi se pitulà în brazdă şi stete molcomŭ.

Când iepurile, într'unŭ sufletŭ, ajunse în capĕtulŭ brasdei, femeia ariciului îi strigă câtŭ de colo: „Io am şi ajunsŭ!" Iepurele se spărià şi se mirà tot odată. Elŭ credea, că celŭ ce-i strigă este ariciulŭ, deórece se scie, că muierea ariciului samĕnă întocmai cu bărbatu-sĕu.

Nu-i lucru curatŭ, gândea iepurile. „Sĕ mai fugimŭ odată'" strigà elŭ şi ţine-te! Ţi-se părea, că-i sarŭ urechile din capŭ. Femeia ariciului însĕ rĕmase la loculŭ ei. Şi când iepurele ajunse d'asupra, ariciulŭ îi trigà: „Io am şi ajunsŭ!" Iepurele însĕ, ne sciindŭ ce sĕ facă, strigà; „Sĕ mai fugimŭ odată! — „Fórte bine," rĕspunse ariciulŭ, de pe partea mea de câte-orĭ voescĭ. Astfelŭ iepurele a fugitŭ de şéptedecĭ şi trei de orĭ, şi ariciulŭ n'a rĕmasŭ îndĕrĕptŭ. Totdéuna când sosia iepurele d'asupra, orĭ de vale, ariciulŭ orĭ femeia lui striga „Io am şi ajunsŭ."

A şéptedecĭ şi patra óră însĕ, iepurele n'a mai ajunsŭ la capĕtŭ. La mijloculŭ arăturei cădù josŭ, din grumazĭ îlŭ năpădì sângele şi rĕmase mortŭ. Ariciulŭ însĕ îşĭ luà suta de lei şi litra de rachiu, îşĭ strigà nevasta din brasdă, şi se duse a casă veselŭ. Décă nu vorŭ fi muritŭ, trăescŭ şi astădĭ.

Se dice, că d'atuncĭ pănă în diua de astădĭ n'a mai cutezatŭ nici unŭ iepure sĕ se întrécă la fugă cu vre-unŭ ariciu.

Invĕţàtura din poveste însĕ este întêiu: Orĭ câtŭ de cuminte şi de neamŭ alesŭ se ţine cineva, sĕ nu-şĭ bată jocŭ de ómenii mai de rêndŭ; — a doua: când cineva se însóră, este bine sĕ-şĭ iée soţiă de seria lui, adecă că sĕ-i semene la chipŭ şi la făptură. Prin urmare, décă este ariciu, sĕ-şĭ alégă o femeiă totŭ de ariciu.

tenitorĭ ai virtuţilorŭ lorŭ, înţelepţĭ şi probĭ eredĭ ai agonisitei lorŭ vomŭ urma la acésta: — luptându-ne cu zelŭ şi cu bărbăţiă în contra greutăţilorŭ, ce ni s'ar opune, fire-ar ele împreunate cu pri mejdii nĕprasnice câtŭ de cumplite; pe carĭ sleindu-le — ne vomŭ conduce cu demnitate împrejurările, priinciόse: — consolidării, avêntării la hărnicia străbună, fericirii şi prosperării prea iubitei nόstre naţiunĭ.

Literatură.

In editura librăriei *H. Zeidner* din Braşovŭ au apărutŭ următόrele cărţĭ şcolastice:

1. *Dogariu D.*: **Noulŭ Abecedarŭ ilustratŭ,** *partea I*, întocmitŭ pe basa cuvintelorŭ normale pentru anulŭ I de şcόlă. Preţulŭ unui esemplarŭ legatŭ 15 cr.

2. Acelaşŭ, *partea II-a*, pentru anulŭ II de şcόlă. Preţulŭ legatŭ 18 cr.

3. *Conductorŭ practicŭ* la aplicarea „Noului Abecedarŭ ilustratŭ.“ Preţulŭ 12 cr.

4. *Zaharia G.*: **Carte de cetire** pentru şcόlele primare române, prelucrată după mai mulţĭ autorĭ cu mai multe ilustraţiunĭ:

Partea I pentru anulŭ alŭ 3 lea de şcόlă, legată 24 cr.

Partea II pentru anulŭ alŭ 4-lea de şcόlă, legată 28 cr.

Tόte aceste manuale se potŭ procura prin orĭ şi care librăriă.

CARACTERULŬ.*)

Insuşirile caracterului.

2. Stăpânirea de sine şi abnegarea.

După ce Dionisie a liberatŭ întréga Siciliă de duşmanĭ într'unŭ modŭ atâtŭ de norocitŭ, încâtŭ părea că a fundatŭ tόte oraşele din nou, şi după ce a devenitŭ aşa de puternicŭ, încâtŭ ar fi putŭtŭ stăpâni insula şi în contra voinţei locuitorilorŭ, elŭ totuşĭ a voitŭ mai bucurosŭ sĕ fiă iubitŭ, decâtŭ temutŭ — tocmai contrarulŭ dela acelŭ domnitorŭ romanŭ, care a disŭ: potŭ sĕ mĕ urască câtŭ orŭ vré, numai sĕ se témă de mine.

Unŭ altŭ domnitorŭ sicilianŭ, fiiulŭ olarului Agathocle, poruncise sĕ se aşede sub vasele de aurŭ de pe masa sa, vase de lutŭ, ca sĕ nu uite, că şi elŭ a făcutŭ odată όle.

Tocmai aşa nu se ruşinà nicĭ Vespasianŭ, ca împĕratŭ romanŭ, de originea sa din poporulŭ de rêndŭ, ci se lăuda adeseorĭ cu ea — precând Tiberiu, când 'i se aduse aminte de originea sa, a rĕspunsŭ: Nu sciu, ce am fostŭ.

Când grădinarulŭ Abdolomin, o rudă a regelui de Sidon, fù destinatŭ de Alexandru însu-şĭ ca sĕ fiă domnitorŭ, elŭ considerà acéstă scire ca unŭ visŭ; atuncĭ îĭ dise unulŭ din solĭ: „Spală-te şi te curăţă“ — elŭ era adecă ocupatŭ în grădină, — „dér păstréză-ţĭ pe tronŭ acéstă îndestulire!“ — Când îlŭ întrebà Alexandru, cum a suferitŭ elŭ lipsurile, rĕspunse: „De-aşĭ puté numai sĕ portŭ demnitatea de rege totŭ aşa de bine! Când n'aveamŭ nimica, nu-mĭ lipsia nimicŭ.“ Ca rĕsplată pentru modestia lui, Alexandru nu numai că i-a datŭ comorile antecesorului sĕu, Strator, ci i-a datŭ încă şi o parte a pradei luate dela Perşĭ.

Dér pe câtŭ de multŭ Alecsandru a sciutŭ sĕ preţuéscă la alţiĭ acéstă stăpânire de sine, pe atâtŭ de puţinŭ o posedea elŭ însuşĭ, care nu sĕmĕna în privinţa acésta de locŭ cu marele sĕu tată. Elŭ s'a lăsatŭ sĕ fiă în aşa mĕsură răpitŭ de succesele sale fără părechiă, încâtŭ nu numai că s'a numitŭ pe sine fiiu alŭ celui mai mare Dumnedeu, ci a voitŭ sĕ şi fiă consideratŭ d'asemenea. Când elŭ făcù cunoscutŭ acésta Grecilorŭ, Laconienii făcură următόrea publicaţiune: Deόrece Alexandru voesce sĕ fiă deu, atuncĭ fiă deu!

Astfeliu Alexandru, care învinsese aprόpe tότă lumea, n'a putŭtŭ sĕ se învingă pe sine. Pedépsa nicĭ n'a întârdiatŭ: elŭ murì curêndŭ, pentru-că a îmbrăţişatŭ tόte viţiile şi desfrêurile.

Şi precum a cădutŭ împĕrăţia universală a lui Alexandru, aşa a cădutŭ şi împĕrăţia încă şi mai puternică a Romei, numai prin aceea, că όmenii s'au desvĕţatŭ de vechia disciplină şi cumpĕtare prin care se arată stăpânirea de sine. Esemple pentru acestea avemŭ o mulţime. Astfeliu Curius Dentatus, care şedêndŭ la vatră mânca cu o lingură de lemnŭ, a refusatŭ aurulŭ Samniţilorŭ, dicêndŭ, că mai bucurosŭ voesce a domni asupra aurului însu-şĭ

După ce a gonitŭ pe regele Pirhus din Italia, 'i s'au fostŭ oferitŭ cincĭ-decĭ de jugĕre de pămêntŭ ca premiu, ér poporului numai 7. Elŭ însĕ nu luà mai multŭ, decâtŭ poporulŭ.

După ce Regulus a bătutŭ pe Cartaginenĭ, îi s'a prelungitŭ comanda superiόră. Elŭ însĕ scrise Consulilorŭ la Roma, sĕ-lŭ deslege de a mai fi comandantŭ, căcĭ celŭ ce luase cei şépte agrii ai sĕi în arendă a muritŭ şi elŭ (Regulus) trebue sĕ se întόrcă acasă, spre a se îngriji de femeiă şi de copiĭ. In urma acésta Consulii hotărîră a se îngriji de moşia şi de familia lui Regulus pe socotéla statului.

Trimişii Samniţilorŭ aflară pe Fabricius, pe care voiau sĕ-l mituéscă, şedêndŭ la focŭ, ca Dentatus Curius, şi mâncândŭ napĭ ce i-a cultivatŭ elŭ însuşĭ. După ce Samniţii îlŭ îmbiară cu multŭ aurŭ, elŭ le rĕspunse: Pe câtă vreme îmĭ voiu puté stăpâni poftele, nu îmĭ va lipsi nicĭ odată nimicŭ; de aceea eu nu voiu lua aurŭ, pe care nu-lŭ potŭ întrebuinţa, dela aceia, cărora le folosesce.

După ce însĕ fù învinsă şi nimicită puternica rivală a Romei, Cartaginea, vechia virtute romană începù sĕ facă locŭ molaticelorŭ moravurĭ punice. Nu succesivŭ, ci în fuga mare, cum dice Vellejus, se întόrseră Romanii dela vechia disciplină la noua nedisciplină, dela veghiare la somnŭ, dela arme la voluptate (desfrênare), dela muncă la trândăviă. Mai întêiu isbucnì lăcomia după banĭ, apoi pofta de domnire, şi de aicĭ isvorîră tόte relele. Virtutea perì, sĕrăcia trecea ca ruşine, onestitatea ca rĕutate. Cu banii năvăliră ca unŭ potopŭ asupra Romanilorŭ lăcomia de avere, îmbuibarea şi îngâmfarea.

Şi tocmai aşa a cădutŭ şi Grecia, ţéra spiritului.

Cumpĕtarea Spartanilorŭ este cunoscută, dér şi între ceilalţĭ Elinĭ se găsescŭ multe esemple, cum όmenĭ de frunte au respinsŭ aurulŭ murdarŭ. Aşa refusà Efialte celŭ sĕracŭ unŭ darŭ şi când cineva l'a batjocuritŭ din causa sĕrăciei sale, îlŭ întrebà: De ce nu-ţĭ baţĭ jocŭ şi de onestitatea (cinstea) mea?“

Epaminonda, renumitulŭ învingĕtorŭ dela Mantinea avea numai o haină şi trebuia prin urmare sĕ rĕmână acasă, de câte-orĭ o spăla. Când regele Persiei îlŭ îmbià cu-o mare sumă de banĭ, elŭ nu vrù sĕ-o priméscă şi prin acésta se arătà şi mai mare ca acela. Elŭ dise către trimisulŭ regelui: „Banii, ce i-ai adusŭ cu tine, n'au nicĭ unŭ scopŭ, căcĭ décă regele doresce, ca pentru aceştĭ banĭ sĕ servescŭ patriei cum se cade, sunt dedatŭ de a face acésta şi aşa; décă doresce contrariulŭ, nu va avé aurŭ de ajunsŭ spre a dobêndi acésta. Ţie îţĭ iertŭ că ai încercatŭ a mĕ mituì, deόrece tu nu mĕ cunoscĭ. Dér plécă iute îndĕrĕtŭ, ca sĕ nu stricĭ pe alţii, căcĭ la din contră voiu face arătare în potriva ta.“

Totŭ aşa rĕmase şi Phokion sĕracŭ, cu tόte că a câştigatŭ multe bătălii, şi ar fi putŭtŭ sĕ se îmbogăţéscă după placŭ din prada făcută. Când a respinsŭ şi banii ce i-a trimisŭ regele Filipŭ, îlŭ dojeniră amici sĕi, sĕ priméscă totuşĭ banii, décă nu pentru sine însuşĭ, celŭ puţinŭ pentru copii, carĭ fiindŭ fόrte sĕracĭ cu greu se vorŭ puté arĕta vrednicĭ de gloria tatălui lorŭ. Elŭ înse le rĕspunse: „De'mĭ vorŭ sĕmĕna mie, îi va hrăni mica mea moşiόră, care m'a adusŭ pe mine la atâta védă; décă nu, celŭ puţinŭ eu nu voiu contribui la aceea ca sĕ se facă nisce molaticĭ“.

Când îi trimise Alexandru o sută de talante (vre-o 270,000 florinĭ) întrebà Phokion, de ce dintre toţĭ Atenienii îi dă tocmai lui aceştĭ banĭ; ér rĕspunsulŭ ce lŭ primi fù: pentru că Alexandru îlŭ ţine pe elŭ singurŭ de omŭ bunŭ şi dreptŭ. Phokion rĕspunse: „Atuncĭ sĕ mĕ lase aşa cum suntŭ!“

Alexandru supĕratŭ de acestŭ refusŭ, îi trimise darurĭ şi mai marĭ spuindu-i, că celŭ ce nu primesce dela elŭ nimicŭ, nu este amiculŭ sĕu. Atuncĭ Phokion, ca sĕ nu supere pe rege, se rugà de elŭ sĕ slobόdă din închisόre patru captivĭ.

Xenocrate, căruia îi trimisese Alexandru cincĭdecĭ de talanţĭ, dădù trimişilorŭ aceştia un prândŭ simplu, cum era obicĭnuitŭ elŭ însuşĭ sĕ prândéscă. In diua următόre trimişii regelui s'au silitŭ sĕ'lŭ înduplece sĕ priméscă banii ce'i trimite regele. Xenocrate însĕ rĕspunse: „N'aţĭ vĕdutŭ erĭ, că n'am lipsă de banĭ?“ Trimişii fiindŭ mâhniţĭ în urma acésta, elŭ luà suma cea mică de treidecĭ de mine, spre a nu supĕra pe rege.

Diogene obicĭnuia a dice, că este mai bogatŭ decâtŭ regele Perşilorŭ; pentru că lui nu-i lipsesce nimicŭ, pe când acela nicĭodată n'are de ajunsŭ.

Socrate obicĭnuia sĕ dică: „A nu avé lipsă de nimicŭ este lucru dumnedeescŭ, şi acela care are cele mai puţine trebuinţe, sémĕnă mai multŭ deilorŭ“.

Dér acestea erau escepţiunĭ. Ceea ce a fostŭ Catarginea pentru Roma, pentru Grecia a fostŭ Persia. După rĕsbόiele gloriόse cu Persii au urmatŭ ce e dreptŭ unŭ veacŭ strălucitŭ de înflorire, mai alesŭ în ce privesce arta şi poesia; dér abia o sută de anĭ mai târdiu, n'a mai esistatŭ o Greciă liberă.

(Va urma.)

*) După Smiles-Rudow. A se vedé Nr. 177 alŭ „Gaz. Trans.“ din 1891.

MULTE ŞI DE TOATE.

Dialectulŭ căilorŭ ferate.

Căile ferate îşĭ au şi ele dialectele lorŭ speciale Pasagerii unui vagonŭ de cl. III-a putură deunădi sĕ se convingă despre acésta prin următόrea scenă fόrte instructiva petrecută în gara Charlottenburg, lângă Berlin. Un străinŭ şiretŭ care voia se călĕtoréscă fără biletŭ, asigurà pe conductorulŭ trenului, că e funcţionarŭ la gara din Lipsca şi de aceea are privilegiulŭ călĕtoriei gratuitŭ. Conductorulŭ îĭ spuse cu amabilitate sĕ se urce în vagonŭ. Când venì însĕ înainte de plecarea trenului, sĕ revisuéscă biletele, îlŭ întrebà ca în trécătŭ, pe pretinsulŭ funcţionarŭ, „câte ciasurĭ-'sŭ“. Acesta scόse ciasorniculŭ şi rĕspunse: „Nouĕ fără douĕdecĭ şi cincĭ“. „Te-am prinsŭ băete“, rĕspunse conductorulŭ, „unŭ funcţionarŭ dela căile ferate nu dice nicĭ odată: „nouĕ fără douĕdecĭ şi cincĭ“, ci „optŭ şi treidecĭ şi cincĭ“! Cu aceste vorbe conductorulŭ îlŭ apucà de gulerŭ şi-lŭ dădù afară din vagonŭ.

*

Microbii aurului.

O fόie din Parisŭ, „Revue de chimie industrielle“, raportéză, că doi bijutierĭ din Madridŭ observau de câtva timpŭ, că bijuteriile, pe care le primiau dela cea mai mare parte din fabricile francese şi germane, apăreau, îndată după primire, pline de pete roşiatice şi negriciόse, carĭ le întunecau strălucirea într'atâta, că muşterii nu voiau să le cumpere ca noi. Une-orĭ petele resistau la totŭ felulŭ de curăţirĭ şi frecăturĭ. Ceva mai multŭ, obiectele preţiόse, întru totulŭ curate în momentulŭ impachetărei, apăreau succesivŭ pline de pete fără, ca nicĭ o causă vĕdită sĕ pόtă esplica formaţiunea lorŭ. Cunόşcerea causei acestui fenomenŭ sĕ datoresce naturalistului spaniolŭ Calderon. Dênsulŭ a descoperitŭ, că petele negriciόse suntŭ formate de aşedarea în găurile metalului a microbului Aspergillus Niger, ér cele roşii de presenţa altui microbŭ numitŭ „Miccrococcusprodigiosus“. Sporii acestorŭ microrganisme esistau în adevĕrŭ în mare cantitate într'unulŭ din apartamente şi în bumbaculŭ cu care erau învelite obiectele preţiόse.

*

Producţiunea secărei în tότă lumea.

Cifrele următόre ne arată producţiunea de sĕcară a ţerilorŭ din lume.

	1891	1890
	Hectolitri.	
Rusia	155.150.000	236,350.000
Polonia	14,500.000	15,920.000
Germania	69,600.000	84,100 000
Austria	18,850.000	27,550.000
Ungaria	14,509.000	20,010.000
Francia	27,550.000	26.680.000
Spania	8,700.000	9,280.000
Belgia	4,350.000	6,090.000
Holanda	4 350.000	5,800.000
România	14,500.000	14,500.000
America	10,150.000	10,150.000
D!verse	18,350.000	18,560.000
Totalŭ	361,050.000	475,020.000

Insciinţare.

Subscrisa aducŭ la cunoscinţa onor. publicŭ, că *cursulŭ de instrucţiune practicŭ pentru fetiţe* condusŭ de mine se va începe la 15 Septemvre v. a. c.

In acestŭ cursŭ, la care vorŭ puté lua parte copile dela etatea de 12 anĭ în susŭ, se învaţă *totŭ felulŭ de lucru de mână femeescŭ*, ca: torsulŭ, ţesutulŭ la rĕsboiu simplu şi mecanicŭ, văpsitulŭ tortului, cusutulŭ, croitulŭ, brodatulŭ (chindisitulŭ), împletitulŭ; mai departe din *economia casei*: gătitulŭ bucatelorŭ, spălatulŭ şi călcatulŭ.

Afară de aceea pentru completarea cunoscinţelorŭ teoretice ale copilelorŭ se predau de persόne competente în 8 όre pe sĕptĕmână următόrele obiecte: Religiunea, Limba română, Limba maghiară, Limba germână, Istoria şi Geografia, Aritmetica şi Caligrafia. Eventualŭ se va da instrucţiune şi în musica vocală.

Elevele interne, carĭ dorescŭ a lua parte la cursulŭ condusŭ de mine, vorŭ solvi pentru locuinţă, întreţinere completă şi instrucţiune 12 fl. pe lună.

Elevele esterne, carĭ voescŭ a avé

menajulŭ la mine, vorŭ solvi pentru menajŭ și instrucțiune pe lună 10 fl., éră fără menajŭ 4 fl.

Asupra acestui cursŭ, ale cărui resultate au fostŭ apreciate în modulŭ celŭ mai favorabilŭ din partea celorŭ competenți, îmĭ permitŭ a atrage atențiunea părinților și tutorilorŭ. Esplicațiunĭ mai detaliate se vorŭ da la cerere cu tótă plăcerea.

Brașovŭ, 14/26 Augutŭ 1891.

Maria Belu,
în Brașovŭ, Strada Castelului 33.

Sciri comerciale.

Budapesta, 22 Augustŭ.

Cereale. Pe piéțele de cereale din afară a domnitŭ și'n sĕptĕmâna trecută iritațiune, prețurile mai pretutindenea au încheiatŭ mai susŭ. In New-York s'au urcatŭ prețurile cu 9—10 cenți. In Francia și Anglia situația este mai moderată, fiind că sĕ crede, că cuantulŭ necesarŭ se va puté acoperi fără greutate. La marĭ schimbărĭ au fostŭ espuse piețele germane prin oprirea esportului rusescŭ. Acolo a începutŭ sĕptĕmâna cu o urcare rapidă. Inlesnirile de transportŭ însĕ și disposiția guvernului de a alimenta în casŭ de lipsă armata cu pâne de grâu, au mai apăsatŭ prețurile. In dilele ultime prețurile în Berlinŭ ér s'au urcatŭ esorbitantŭ, așa că au încheiatŭ grâulŭ cu 18, sĕcara cu 12 mărcĭ mai susŭ, ca'n sĕptĕmâna premergĕtóre.

Pe piéța de aicĭ grâulŭ a începutŭ cu tendență firmă de urcare. Mișcarea a fostŭ cam de 250.000 m. metr. — Secara n'a prea avutŭ căutare mare, până cândŭ orzulŭ din contră.

Coloniale. *Zacharulŭ* rafinatŭ 33.50, 34 fl. cubŭ. 24 50, 34 fl. *Cafeaua,* fermă. Céylon 198, 192 fl.

Victualie. *Ouĕ,* tendență fermă. La 1 fl. 45—46 bucățĭ, lada de 1440 bucățĭ 30—35.50 fl. — *Galițe:* gâsce grase 4 50, 5.50 fl. celelalte 2.30, 2.80 fl. găini 1 fl., 1.30 fl., pui 70 cr. — 1 fl., rațe 1.20, 1.60 fl. — Untulŭ 70—75 fl., de mésă 80—90 fl.

Păstăiόse. Negoțulŭ promite a se îndrepta, findŭ că au întratŭ cererĭ pentru esportŭ. Noteză: fasolea albă, mare. 7 25, 7.50 fl., — mazărea 8.50, 9 fl., — lintea nouă 9.50, 10 fl., — semență de inŭ 11 fl., 11.50 fl.

Călendarulŭ sĕptĕmânei.

Augustŭ. are 31 dile. Măsĕlarŭ.

1891 Dilele sĕptĕm.	Călendarulŭ Iulianŭ	Călend. Gregorian	Sórele rĕsare	Sórele apune
Dum.	18 Mart. Flor și Laur	30 Benjamin	5. 17	6. 43
Lunĭ,	19 Mart. Andreiu	31 Rebeca	5. 19	6. 41
Marțĭ,	20 Prof. Samuil	1 Sept. Egidus	5. 20	6. 39
Mercurĭ,	21 Apost. Tadeu	2 Ffraim	5. 21	6. 38
Joi,	22 Mart. Agatonic	3 Serafina	5. 22	6. 35
Vinerĭ,	23 Mart. Lupu	4 Rosalia	5. 23	6. 34
Sâmb.	24 Mart. Autichie	5 Natanail	5. 24	6. 32

Cursulu pieței Brașovu.

din 29 Augustŭ st. n. 1891.

		Cump.		Vend.
Bancnote românescĭ		9 31		9.34
Argintŭ românescŭ	„	9 27	„	9.35
Napoleon-d'orĭ	„	9.34	„	9.40
Lire turcescĭ	„	10 48	„	10 53
Imperialĭ	„	9.46	„	9 51
Galbinĭ	„	5.55	„	5.60
Scris. fonc. „Albina" 6%		101.—	„	—.—
„ „ „ 5%	„	99.50	„	100.—

Bursa de mărfurĭ din Budapesta dela 26 Aug. n. 1891

Sĕminţe	Cualitatea per Hect.	Prețulŭ per 100 chilogr. dela	Prețulŭ per 100 chilogr. până
Grâu Bănățenescŭ	80	10 80	11.—
Grâu dela Tisa	80	10.80	11.—
Grâu de Pesta	80	10.75	10.95
Grâu de Alba-regala	80	10.80	11.—
Grâu de Bácska	80	10.80	11.—
Grâu ung. de nordŭ	80	—.—	—.—

Sĕminţe vechĭ orĭ nouĕ	soiulŭ	Calitatea per Hect.	Prețulŭ per 100 chilgr. dela	Prețulŭ per 100 chilgr. până
Sĕcară		70—72	9.80	10.—
Orzŭ	nutrețŭ	60—62	6.25	6·65
Orzŭ	de vinars	62.—	.—	.—
Orzŭ	de bere	64.—	.—	.—
Ovĕsŭ		39.41	6.15	6.30
Cucuruzŭ	bănăț.	75	6.35	6.40
Cucuruzŭ	altŭ soiu	78	6.30	6.35
Cucuruzŭ	„	—	.—	.—
Hirișcă	„	—	7.40	7.70

Prețulŭ pe 100 chilograme.

Producte div.	Soiulŭ	Cursulŭ dela	Cursulŭ până
Sem. de trif.	Luțernă ungur.	—.—	—.—
—	francesă		—.—
—		—.—	—.—
„	roșiă	—.—	—.—
Oleu de rap.	rafinatŭ duplu	37.—	38.—
Oleu de in		5.65	5 75
Uns. de porc	dela Pesta	52.50	53.—
„	dela țéră	—.—	—.—
Slănină	svĕntată	44.50	45.—
„	afumată	50.—	50.50
Sĕu		37.	38.—
Prune	din Bosnia în bufĭ		
„	din Serbia în sacĭ		
Lictarŭ	slavonŭ nou	21.—	22.—
„	bănățenescŭ		
Nucĭ	din Ungaria		
Gogoșĭ	unguresci		
„	sêrbescĭ		
Miere	brută	—.—	—.—
„	galbină strecurată	—.—	—.—
Ceară	de Rosenau	137.	138.
Spirtŭ	brutŭ	17.—	17.50
„	Drojdiuțe de spirt	18.50	19.—

Cursulŭ la bursa din Viena.

din 28 Augustŭ a. c. 1891

Renta de aurŭ 4%	103.—
Renta de hârtiă 5%	100 15
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	
Galbenĭ împĕrătescĭ	5.60
Napoleon-d'orĭ	9.35
Mărcĭ 100 împ. germane	57 80
Londra 10 Livres sterlinge	117 55

Prețurile cerealelor din piața Brașovŭ.

din 28 Augustŭ 1891.

Mĕsura séu greutatea	Calitatea.	Valuta austriacă fl.	cr.
1 H.-L.	Grâu cel mai frumos	8	20
„	Grâu mijlociu	7	80
„	Grâu mai slabŭ	6	80
„	Grâu mestecatŭ	5	—
„	Sĕcară frumósă	5	80
„	Sĕcară mijlociă	5	60
„	Orzŭ frumosŭ	4	60
„	Orzŭ mijlociu	4	30
„	Ovĕsŭ frumosŭ	2	80
„	Ovĕsŭ mijlociu	2	60
„	Cucuruzŭ	5	40
„	Mălaiu	5	—
„	Mazĕre	8	50
„	Linte	14	—
„	Fasole	4	80
„	Sĕmênță de inŭ	11	—
„	Sĕmênță de cânepă	6	—
„	Cartofĭ	—	90
„	Măzĕriche	—	—
1 kilă	Carnea de vită	—	48
„	Carnea de porcŭ	—	48
„	Carnea de berbece	—	32
100 kile	Sĕu de vită prόspĕtŭ	24	—
	Sĕu de vită topitŭ	36	—

Proprietarŭ:
Dr. Aurel Mureșianu.
Redactorŭ responsabilŭ interimalŭ:
Gregoriu Maiorŭ.

Avisŭ d-lorŭ abonaţĭ!

Rugămŭ pe d-nii abonaţĭ ca la reînoirea prenumeraţiunei sĕ binevoiască a scrie pe cuponulŭ mandatului postalŭ şi numerii de pe fâşia sub care au primitŭ ḑiarulŭ nostru până acuma.

Domnii, ce se abonéză din nou, sĕ binevoiască a scrie adresa lămuritŭ şi sĕ arate şi posta ultimă.

Totodată facemŭ cunoscutŭ tuturorŭ D-lorŭ abonaţĭ, că mai avemŭ din anii trecuţĭ numerĭ pentru completarea colecţiunilorŭ „Gazetei", precum şi câteva întregĭ colecţiunĭ, pentru carĭ se potŭ adresa la subsemnata Administraţiune în casŭ de trebuinţă.

Administraţ. „Gaz. Trans."